

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR)

objęta
Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014-2020

DLA OBSZARU GMIN:

Bojanowo, Krzemieniewo, Lipno, Osieczna, Poniec, Przemęt,
Rydzyna, Śmigiel, Świąciechowa, Wijewo, Włoszakowice, Wolsztyn

tekst jednolity kwiecień 2021

Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD	3
1. Nazwa LGD	3
2. Opis obszaru	3
3. Mapa obszaru objętego LSR	4
4. Opis procesu tworzenia partnerstwa	4
5. Opis struktury LGD	6
6. Opis składu organu decyzyjnego	6
7. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	8
8. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	9
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR	10
Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności	13
1. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze	13
2. Uwarunkowania historyczne i kulturowe	16
3. Ludność	17
4. Charakterystyka gospodarki	18
5. Opis rynku pracy	19
6. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego	19
7. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR	20
8. Kluczowe grupy docelowe, w tym grupy defaworyzowane	22
Rozdział IV Analiza SWOT	24
Rozdział V Cele i wskaźniki	30
1. Specyfika i opis celów oraz przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania	30
2. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR	38
3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania, przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji oraz specyfikacja wskaźników	38
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	47
1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych	47
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	48
3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny	48
4. Informacja o realizacji projektów grantowych i projektach współpracy	49
5. Warunki przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	50
Rozdział VII Plan działania	52
Rozdział VIII Budżet LSR	52
Rozdział IX Plan komunikacji	53
Rozdział X Zintegrowanie	55
1. Opis zgodności i komplementarności ze „Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020”	55
2. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi	56
3. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	58
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja	59
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	62
Załączniki do LSR:	63
Procedura aktualizacji LSR	64
Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	65
Plan działania	67
Budżet LSR	71
Plan komunikacji	72

Rozdział I Charakterystyka LGD

1. Nazwa LGD

Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior

2. Opis obszaru

Obszar Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior obejmuje 12 gmin z południowo-zachodniej Wielkopolski. Są to gminy: Krzemieniewo, Lipno, Osieczna, Rydzyna, Świąciechowa, Wijewo i Włoszakowice z powiatu leszczyńskiego; Przemęt i Wolsztyn z powiatu wolsztyńskiego; Bojanowo z powiatu rawickiego; Poniec z powiatu gostyńskiego oraz Śmigiel z powiatu kościańskiego.

Obszar Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior leży na południowo-zachodnim skraju województwa wielkopolskiego, niedaleko od granicy zachodniej kraju. Obszar WLGD znajduje się w strefie oddziaływania dwóch dużych aglomeracji - Poznania i Wrocławia. Omawiany obszar od północno-wschodu sąsiaduje z powiatem kościańskim, od wschodu z powiatem gostyńskim, od południowego wschodu z powiatem rawickim (tylko po jednej gminie z tych powiatów należy do WLGD), od północy z powiatem grodziskim - wszystkie te powiaty są z terenu województwa wielkopolskiego. Od zachodu i południowego-zachodu obszar WLGD graniczy z województwami lubuskim i dolnośląskim. Są to powiaty zielonogórski i nowosolski (lubuskie) oraz powiat górowski (dolnośląskie). Na terenie WLGD Kraina Lasów i Jezior jest położonych 6 miast: Bojanowo, Osieczna, Poniec, Rydzyna, Śmigiel i Wolsztyn, jednakże żadne z nich nie ma więcej niż 20 tys. mieszkańców. Miasto Leszno, ze względu na swe centralne położenie jest siedzibą władz WLGD, nie jest członkiem stowarzyszenia, a jego obszar nie wchodzi w skład obszaru Krainy Lasów i Jezior.

Łączna powierzchnia obszaru to 1 726 km².

Wykaz gmin wchodzących w skład WLGD Kraina Lasów i Jezior

Lp.	Gmina	Typ gminy	Obszar w km ²	Liczba mieszkańców*
1.	Bojanowo	miejsko-wiejski	124	8 917
2.	Krzemieniewo	wiejski	113	8 527
3.	Lipno	wiejski	104	7 189
4.	Osieczna	miejsko-wiejski	129	8 968
5.	Poniec	miejsko-wiejski	131	7 937
6.	Przemęt	wiejski	225	13 874
7.	Rydzyna	miejsko-wiejski	135	8 738
8.	Śmigiel	miejsko-wiejski	190	17 747
9.	Świąciechowa	wiejski	135	7 661
10.	Wijewo	wiejski	62	3 756
11.	Włoszakowice	wiejski	128	9 200
12.	Wolsztyn	miejsko-wiejski	250	30 384
Razem:			1 726	132 898

* wg danych GUS liczba osób zameldowanych na pobyt stały, stan na 31.12.2013 r.

3. Mapa obszaru objętego LSR

Położenie obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior w województwie wielkopolskim przedstawiają poniższe mapy:

4. Opis procesu tworzenia partnerstwa

WLGD Kraina Lasów i Jezior jest LGD, która wdrażała LSR w ramach PROW na lata 2007-2013. Jej obszar od 2008 roku nie uległ zmianie.

Pierwsze pomysły utworzenia lokalnej grupy działania pojawiły się w 2006 roku. Inicjatorami tego działania było grono kilkunastu lokalnych liderów z terenu gmin Lipno, Przemęt, Śmigiel, Wolsztyn, które w programowych założeniach tworzenia i funkcjonowania lokalnych grup działania dostrzegło możliwość wpływu na kierunki rozwoju lokalnych wspólnot samorządowych. Członkowie – założyciele podjęli decyzję o prowadzeniu działań mających na celu zainteresowanie przedstawicieli innych gmin udziałem w tej nowej, ciekawej inicjatywie. Równolegle rozpoczęto procedurę rejestracji stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym nadając mu nazwę Stowarzyszenie Obrzańska Tradycja.

Rejestracja w KRS Stowarzyszenia Obrzańska Tradycja w grudniu 2006 roku wpłynęła na zaawansowanie prowadzonych już działań na rzecz poszerzenia składu członkowskiego grupy. W tym celu w roku 2007 przeprowadzono kilkadziesiąt spotkań ze społecznościami różnych gmin – potencjalnie zainteresowanych członkostwem w grupie. W zainteresowanych gminach zorganizowano od kilku do kilkunastu spotkań najpierw z wóldarzami, a następnie z samymi mieszkańcami, spośród których wyłoniono lokalnych liderów reprezentujących różne sektory, głównie sektor społeczny i gospodarczy.

Od początku działalności Stowarzyszenia jego członkowie brali udział w licznych szkoleniach i warsztatach podnoszących kwalifikacje oraz poszerzających wiedzę z zakresu programu LEADER.

Niewątpliwie przełomowe znaczenie w historii stowarzyszenia miało II Walne Zebranie Członków, które odbyło się w grudniu 2007 roku. Wiązało się to przede wszystkim ze znacznym poszerzeniem obszaru działania grupy. Stowarzyszenie w swoich szeregach skupiło lokalnych liderów z obszaru 12 sąsiadujących gmin. Zmiany te wiązały się

również z koniecznością uchwalenia nowego statutu oraz przyjęciem nowej nazwy stowarzyszenia – tj. Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior. Powołano także nowe władze stowarzyszenia: 24-osobową Radę, 3-osobowy Zarząd oraz 5-osobową Komisję Rewizyjną. Wprowadzone do statutu zmiany wyznaczone były zapisami ustawy z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zmiana statutu umożliwiła członkostwo w lokalnej grupie działania osobom prawnym, w tym jednostkom samorządu terytorialnego. W efekcie tych zmian w 2008 roku do stowarzyszenia przystąpiło 13 jednostek samorządu terytorialnego – 12 gmin i powiat leszczyński.

Od grudnia 2007 roku Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior – jej status prawny, system funkcjonowania oraz skład osobowy jej organów - w pełni odpowiadał wymaganiom określonym dla LGD w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Jednocześnie stowarzyszenie stało się partnerstwem trójsektorowym obejmującym przedstawicieli zarówno podmiotów sektora publicznego, jak i gospodarczego oraz społecznego.

Stowarzyszenie opracowało Lokalną Strategię Rozwoju, a następnie wzięło udział w konkursie ogłoszonym przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego o wybór LGD do realizacji LSR w ramach PROW na lata 2007-2013. Podpisanie umowy ramowej nastąpiło w 2009 roku.

Ostatnie lata wdrażania LSR Krainy Lasów i Jezior to okres, który przyczynił się do systematycznego poszerzania struktur WLGD o nowych członków stowarzyszenia, co skutkowało aktywizacją społeczności wiejskich poprzez włączenie nowych partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Okres ten umożliwił i usprawnił również tworzenie stałego systemu komunikacji i sieci powiązań pomiędzy LGD a społecznością lokalną pozwalających na skuteczną współpracę i integralność działań w ramach przygotowania i realizacji obecnej LSR na lata 2014-2020. W perspektywie czasu pozwoli to na silne zaangażowanie społeczności lokalnej w wspólną realizację założonych przedsięwzięć, a tym samym skuteczne osiągnięcie celów LSR. Szczególnym bodźcem do poszerzenia składu WLGD było przygotowanie do nowego okresu programowania UE, w tym do opracowania nowej LSR na kolejne lata. W okresie realizacji LSR 2007-2013 następowało systematyczne włączanie i poszerzanie partnerstwa o nowych członków pochodzących z różnych lokalnych środowisk. W latach 2013-2015 do WLGD przystąpiło m. in. 15 stowarzyszeń z terenu wszystkich gmin członkowskich.

W latach 2009-2015 w ramach wdrażania LSR Krainy Lasów i Jezior samorządy, instytucje kultury, mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, parafie zrealizowały szereg przedsięwzięć służących rozwojowi obszaru, wykorzystując łącznie kwotę 13 784 195,25 zł (poziom wykorzystania – 93,1 % budżetu LSR) przede wszystkim na realizację projektów z zakresu:

- odnowy i rozwoju wsi (45 operacji na kwotę 8 720 103,47 zł; 96,9 % budżetu LSR na to działanie),
- małych projektów (157 operacji na kwotę 2 963 785,08 zł; 94,0 % budżetu LSR na to działanie),
- tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw (14 operacji na kwotę 1 251 895,70 zł; 69,5 % budżetu LSR na to działanie),
- różnicowania w kierunku działalności nierolniczej (11 operacji na kwotę 848 411 zł; 100 % budżetu LSR na to działanie).

Ponadto WLGD Kraina Lasów i Jezior wzięła udział w realizacji trzech projektów współpracy:

- Europejskie Drogi Św. Jakuba (projekt międzynarodowy) - pomoc wypłacona WLGD: 77 694,10 zł;
- Kajakowa aktywna turystyka - pomoc wypłacona WLGD – 30 499,60 zł;
- Ocalić spiską i bukowiecką gwarę od zapomnienia - pomoc wypłacona WLGD – 45 545,71 zł.

Ponadto, przez cały okres wdrażania LSR, biuro LGD prowadziło konsultacje dla beneficjentów oraz szkolenia związane z ogłaszaniem naborami.

WLGD Kraina Lasów Jezior zamierza kontynuować swoją politykę w okresie 2014-2020. Dotychczasowe strategiczne kierunki działań WLGD oraz jej wizja, misja, cele zawarte w LSR wdrażanym w latach 2009-2015

pozostają aktualne i będą kontynuowane. Cele i przedsięwzięcia sformułowane w niniejszej LSR są bezpośrednią kontynuacją poprzedniej LSR, uwzględniającą zmiany przepisów prawnych, zasad i wymagań sformułowanych przez nowy PROW na lata 2014-2020 oraz kwotę możliwych do pozyskania środków w nowym okresie programowania UE.

Kadry niezbędne do zarządzania LGD oraz doświadczenie członków LGD w realizacji operacji w ramach LSR jest bardzo duże. Znaczna część członków Zarządu, Rady, a także pracowników Biura WLGD posiada stosowne doświadczenia sięgające, co najmniej roku 2009, a nawet okresu wcześniejszego. Wszyscy obecni pracownicy (4 osoby) od 2009 r. nieprzerwanie pracują w biurze LGD. Systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje.

Proces budowania partnerstwa ciągle trwa i trwać będzie nadal, aby jak najlepiej realizować plany i zamierzenia rozwoju WLGD. Grupa osób i podmiotów tworzących partnerstwo jest gronem otwartym, zarówno na nowych członków jak i nowe idee i wyzwania, gronem chętnym do dialogu i świadomym obranych celów.

5. Opis struktury LGD

Strukturę stowarzyszenia WLGD Kraina Lasów Jezior tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Stowarzyszenia.

Wielkopolska Lokalna Grupa Działania Kraina Lasów i Jezior w grudniu 2015 roku liczyła 144 członków zwyczajnych, wśród których znaleźli się reprezentanci wszystkich trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego. Członkowie pochodzą z wszystkich 12 gmin członkowskich i w równym stopniu reprezentują lokalne społeczności gmin członkowskich. Sektor publiczny reprezentuje 12 gmin i powiat leszczyński. Sektor gospodarczy to lokalni przedsiębiorcy oraz rolnicy z obszaru LGD – łącznie ok. 25 podmiotów. Sektor społeczny charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem w zakresie reprezentujących go podmiotów – są to zarówno stowarzyszenia (15 organizacji, w tym także stowarzyszenia kultury fizycznej), które są członkami WLGD, jak również lokalni liderzy, społecznicy - rekomendowani przez pozostałych społecznych partnerów WLGD – inne organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, sołectwa z obszaru WLGD. Znakomita większość członków – osób fizycznych jest mieszkańcami obszaru WLGD, a pozostali prowadzą na tym obszarze działalność. Wśród członków WLGD są przedstawiciele grup defaworyzowanych – osoby niepełnosprawne, bezrobotni, seniorzy, osoby młode. Należy podkreślić, że członkowie WLGD ze wszystkich sektorów pochodzą ze wszystkich gmin członkowskich i nie istnieje groźba zdominowania WLGD przez lokalne partycularyzmy. Skład członków WLGD zapewnia zrównoważony udział i systematyczne włączenie do procesu planowania i wdrażania poszczególnych działań grup szczególnie ważnych z punktu widzenia realizacji LSR, pochodzących z wszystkich sektorów i gmin, lecz nie powoduje dominacji jakiegokolwiek grupy interesu.

Zarząd WLGD Kraina Lasów Jezior składa się obecnie z 6 członków, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Zarząd działa w imieniu stowarzyszenia, realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności WLGD, a także reprezentuje Stowarzyszenie i kieruje jego bieżącą działalnością.

Komisja Rewizyjna wybierana jest przez Walne Zebranie Członków i składa się z 5 członków, którzy wybierają ze swego grona przewodniczącego oraz jego zastępcę. Do jej podstawowych kompetencji należy kontrolowanie działalności stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu.

Biuro jest jednostką administracyjną WLGD Kraina Lasów Jezior, która wykonuje większość prac i zadań o charakterze organizacyjnym i konsultacyjno-doradczym. Prowadzi sprawy WLGD oraz pełną obsługę organów WLGD w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Biurem kieruje Dyrektor Biura.

6. Opis składu organu decyzyjnego

Statutowym organem decyzyjnym WLGD jest **Rada** składająca się z członków w liczbie określonej przez Walne Zebranie. Do jej wyłącznej właściwości należy wybór operacji do finansowania w ramach wdrażania LSR i ustalanie wysokości wsparcia oraz kwestie związane z monitoringiem i ewaluacją LSR. Zasady powoływania członków Rady

reguluje Statut Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior, a szczegółowe zasady i procedury jej funkcjonowania Regulamin Rady Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior.

Zgodnie ze statutem WLGD członków Rady wybiera Walne Zebranie Członków stowarzyszenia, po uprzednim określeniu jej składu liczebnego. Walne Zebranie Członków WLGD w dniu 7 grudnia 2015 r. podjęło decyzję o utworzeniu 13-osobowej Rady.

Rada WLGD Kraina Lasów i Jezior w obecnej kadencji składa się wyłącznie z osób fizycznych, które wszystkie są mieszkańcami terenu WLGD. 5 członków jest przedstawicielami sektora społecznego, natomiast 3 członków reprezentuje sektor gospodarczy – są przedsiębiorcami, pozostałe 5 osób to przedstawiciele mieszkańców. W składzie Rady jest 5 kobiet i 8 mężczyzn, a także dwie osoby poniżej 35 roku życia.

Prezydium Rady, w skład którego wchodzi Przewodniczący Rady i dwaj Wiceprzewodniczący, wybierają członkowie Rady spośród swego grona.

Statut Stowarzyszenia zakazuje członkom Rady jednoczesnego sprawowania funkcji członka Zarządu lub członka Komisji Rewizyjnej, a także zakazano łączenia funkcji członka Rady z zatrudnieniem w biurze LGD.

Członkostwo w Radzie Stowarzyszenia, zgodnie ze statutem, ustaje na skutek: śmierci członka, jego rezygnacji lub odwołania przez Walne Zebranie.

W razie zmniejszenia się składu Rady w czasie trwania kadencji, Rada dokooptowuje do swojego składu odpowiednią liczbę osób spośród członków Stowarzyszenia, w ciągu 6 miesięcy od dnia zmniejszenia się jej składu. Liczba członków Rady dokooptowanych w trakcie kadencji nie może przekroczyć połowy początkowego jej składu. W przypadku konieczności uzupełnienia Rady ponad połowę początkowego jej składu, Zarząd zwołuje Walne Zebranie Członków, które wybiera nowych członków.

Szczegółowe zasady określające organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady określa Regulamin Rady Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior.

Przedstawiony skład Rady spełnia następujące warunki:

- przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mają więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji przez ten organ;
- żaden z członków Rady nie pełni równocześnie funkcji członka Komisji Rewizyjnej ani członka Zarządu;
- żaden z członków Rady nie jest zatrudniony w biurze LGD;
- w składzie Rady są przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD;
- w składzie Rady znajduje się więcej niż jedna kobieta;
- w składzie Rady znajdują się osoby poniżej 35 roku życia.
- w ramach sektora społecznego ani sektora gospodarczego nie istnieje żadna pojedyncza grupa interesu, która posiadałaby więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji.

Struktura WLGD oraz skład Rady jest gwarancją, że proces decyzyjny w WLGD nie będzie zdominowany przez władze publiczne, ani przez żadną z grup interesu. Ani władza publiczna, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie mają więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny. Rozwiązania zawarte w statucie i Regulaminie Rady zapewniają zachowanie odpowiednich parytetów każdorazowo na etapie głosowania. Do takich rozwiązań należą m. in.: procedura wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji w razie zaistnienia okoliczności wywołujących uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności, nieupoważnianie osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji przez członków Rady oraz prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego - jest to dokument zawierający informacje na temat zajmowanych stanowisk, pełnionych funkcji, prowadzonej działalności zawodowej, gospodarczej, społecznej, naukowej i innej, która może mieć potencjalny wpływ na ich bezstronność, przez poszczególnych członków Rady, pozwalające na identyfikację faktu i charakteru ich powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi operacjami. Każdy członek Rady zobowiązany jest do udzielenia informacji o dotyczących go aktywnościach i – jeśli dotyczy – podmiotach/instytucjach, z którymi aktywności te są związane.

7. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Zgodnie z zapisami Statutu władzami Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior są:

- 1) Walne Zebranie Członków;
- 2) Zarząd;
- 3) Rada;
- 4) Komisja Rewizyjna.

Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna są organami kadencyjnymi, wybieranymi na okres 7 lat przez Walne Zebranie Członków. Okres kadencji pokrywa się z okresami programowania Unii Europejskiej.

Najwyższą władzą Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior jest **Walne Zebranie Członków**, do którego kompetencji należy między innymi:

- uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia;
- ustalanie liczby członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej;
- wybór i odwołanie członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej;
- rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach lokalnej strategii opracowanej przez LGD;
- uchwalanie zmian Statutu;
- uchwalanie LSR opracowanej przez Zarząd stowarzyszenia;
- ustanawianie wysokości składek członkowskich i świadczeń członków;
- uchwalanie procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR;
- uchwalanie regulaminu Rady;
- uchwalanie kryteriów wyboru operacji w ramach LSR wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Organem wykonawczym w WLGD Kraina Lasów i Jezior jest **Zarząd**, w skład którego wchodzi osoby w liczbie ustalonej przez Walne Zebranie, w tym co najmniej: Prezes Zarządu, Wiceprezes i Skarbnik. Zarządowi WLGD powierzono funkcje typowo zarządcze, takie jak: kierowanie bieżącą działalnością i reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz, zwoływanie Walnych Zebrań oraz przygotowywanie wniosków i projektów uchwał na Walne Zebranie, zarządzanie majątkiem Stowarzyszenia i podejmowanie decyzji w zakresie zobowiązań majątkowych, prowadzenie ewidencji członków Stowarzyszenia i przyjmowanie nowych członków, zatrudnianie Dyrektora Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura, ustalanie wielkości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia; ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia; powoływanie ekspertów Stowarzyszenia, zespołów doradczych i opiniujących, wykonywanie innych zadań nie zastrzeżonych dla właściwości innych organów Stowarzyszenia.

Jak wspomniano wyżej organem decyzyjnym w WLGD Kraina Lasów i jezior jest **Rada**, która zgodnie z uchwałą Walnego Zebrania Członków z dnia 7.12.2015 roku jest organem 13-osobowym. Do jej wyłącznej właściwości należy wybór operacji do finansowania w ramach wdrażania LSR i ustalanie wysokości wsparcia oraz kwestie związane z monitoringiem i ewaluacją LSR.

Rada posiada regulamin, który określa szczegółowe zasady i procedury jej funkcjonowania. Regulamin ten zapewnia:

- przejrzystość podejmowania decyzji przez Radę m. in. poprzez jasno określony, zrozumiały i jednoznaczny sposób podejmowania decyzji;
- demokratyczność podejmowania decyzji poprzez podejmowanie ich na zasadzie współuczestnictwa wszystkich członków (wszyscy członkowie muszą być skutecznie powiadomieni o posiedzeniach Rady, do podejmowania decyzji wymagane kworum to połowa członków obecnych), podporządkowanie się woli większości (decyzje zapadają zwykłą większością głosów) i poszanowaniu praw innych członków oraz zachowanie bezstronności w podejmowaniu decyzji;

- jawność podejmowania decyzji – decyzje są podejmowane w sposób powszechnie znany (tylko głosowania jawne, imienne karty oceny wniosków są załącznikami do jawnego protokołu obrad) i są podawane do publicznej wiadomości

Zgodnie z *Procedurami wyboru i oceny operacji w ramach LSR*, w procesie decyzyjnym zostały zastosowane rozwiązania gwarantujące:

- zachowanie określonego parytetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji;
- bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. deklaracji bezstronności i poufności;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD; poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru.

Organem kontroli jest **Komisja Rewizyjna** składająca się z 5 członków, w tym Przewodniczącego, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków.

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:

- kontrola bieżącej działalności Stowarzyszenia;
- ocena prac i składanie wniosków w przedmiocie udzielenia absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu;
- występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania w związku z wynikami przeprowadzonej kontroli.

Podział kompetencji pomiędzy poszczególnymi organami WLGD Kraina Lasów i Jezior zapewnia rozdział funkcji decyzyjnej - którą sprawuje Rada - **od zarządczej** - przypisanej Zarządowi WLGD. Najważniejsze dla wdrażania LSR decyzje, tj. wybór operacji objętych dofinansowaniem i ustalanie wysokości wsparcia, zgodnie ze statutem LGD są **wyłączną kompetencją Rady**.

8. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Do dokumentów regulujących funkcjonowanie WLGD Kraina Lasów i Jezior należą:

- Statut,
- Regulamin Rady,
- Regulamin Biura WLGD.

Statut i Regulamin Rady są uchwalane przez Walne Zebranie Członków. Natomiast Regulamin Biura jest opracowany i uchwalany przez Zarząd. Aktualizacja wymaga także podjęcia stosownych uchwał odpowiednio przez Walne Zebranie albo Zarząd.

Główne kwestie zawarte w Statucie to: uregulowania dotyczące kwestii formalnych i organizacyjnych zgodnie z ustawą Prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności., m. in. wskazanie Marszałka Województwa Wielkopolskiego jako organu nadzoru; wprowadzenie dodatkowego organu

stowarzyszenia – Rady - odpowiedzialnego za wybór operacji oraz szczegółowe określenie jego kompetencji i zasad reprezentatywności; określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji; zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.

Główne kwestie zawarte w Regulaminie Rady to: szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego; szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji; szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji; zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.

Główne kwestie zawarte w Regulaminie Biura WLGD to: zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; uprawnienia dyrektora biura; zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i udostępniania danych osobowych; opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.

W procesie oceny i wyboru operacji WLGD stosuje się uchwalone przez Walne Zebranie Członków:

- procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR;
- procedury wyboru i oceny grantobiorców;
- kryteriów wyboru operacji w ramach LSR wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów;
- kryteriów wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów.

Powyższe dokumenty wprost nakazują organom WLGD stosowanie w procesie oceny i wyboru operacji właściwych przepisów europejskich i krajowych, a także wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Na całym etapie przygotowywania LSR uwzględniano zasadę czynnego udziału społeczności lokalnej w przygotowaniu dokumentu. Określono i stosowano metody i narzędzia pozwalające na ciągłe angażowanie społeczności lokalnej w przygotowanie LSR dla zapewnienia oddolnego charakteru LSR. Nadzrędnym było również określenie zasad działań, metod i użycie narzędzi badawczych w oparciu o chęć wzmocnienia udziału mieszkańców w działaniach stowarzyszenia. Za ważne w trakcie działań uznano również zachowanie zasad dostępności, przejrzystości, jawności, równości szans i suwerenności stron. Uznano, że będzie to istotne z punktu widzenia tworzenia stałego systemu komunikacji i sieci powiązań pomiędzy LGD a społecznością lokalną, pozwalających na skuteczną współpracę i integralność działań w ramach przygotowania i realizacji LSR. W perspektywie czasu pozwoli to na silne zaangażowanie społeczności lokalnej we wspólne planowanie i realizację zadań, a tym samym skuteczne osiągnięcie celów LSR. Prace ze społecznością lokalną, w oparciu o poszczególne metody prowadzono od września 2015 r. Poszczególne etapy kończyły się analizą materiałów, ich usystematyzowaniem oraz skonstruowaniem wniosków. W pracach nad strategią uwzględniono wyniki badań własnych i ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju WLGD Kraina Lasów i Jezior wdrażanej w latach 2009-2015. Wnioski wynikające z przeprowadzonej ewaluacji stanowiły bazę do prac nad nową strategią. Nową LSR skonsultowano z reprezentantami wszystkich sektorów społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańcami z obszaru Krainy Lasów i Jezior.

ETAP 1 - definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza)

Wyzwania stojące przed społecznością lokalną, identyfikowane były w drodze analiz statystyki publicznej oraz poprzez następujące formy partycypacyjne:

1.1 Ankieta elektroniczna - ankietowe badanie opinii mieszkańców obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior na temat LSR (e-konsultacje). Przygotowana ankieta została upubliczniona i rozesłana elektronicznie przez LGD oraz urzędy gmin (wszystkie 12 gmin obszaru LGD). Mieszkańcy zidentyfikowali słabe i mocne strony obszaru LGD, a także potencjały oraz preferowane kierunki działania.

1.2 Ankieta audytoryjna – tożsama z ankietą elektroniczną, udostępniana w biurze LGD, miała na celu zebranie danych od możliwie szerokiego spektrum beneficjentów LSR.

Termin przeprowadzenia ankiet: wrzesień-październik 2015 r.

1.3. Spotkania konsultacyjne -prace zespołowe-warsztaty z przedstawicielami samorządów, organów WLGD Kraina Lasów i Jezior, przedstawicielami wszystkich sektorów w celu konsultacji kwestii istotnych z punktu diagnozowania i wdrażania nowej LSR oraz opracowania istotnych dokumentów. Pierwsze spotkanie odbyło się w siedzibie stowarzyszenia 02.09.2015 r. – 13 uczestników.

Termin przeprowadzenia: wrzesień 2015 r.

1.4. Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony przeprowadzony z mieszkańcami obszaru LGD. Metoda miała na celu dogłębne zidentyfikowanie słabych i mocnych strony obszaru LGD, a także potencjału oraz preferowanych kierunków działania.

Termin realizacji: wrzesień-październik 2015 r.

1.5 Konsultacje społeczne na terenie każdej z 12 gmin planowanej do objęcia LSR, które były w szczególności poświęcone analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, a także celów LSR. Konsultacje społeczne odbywały się w formie wyrażania opinii i uwag do sporządzanych projektów dokumentów. Spotkania odbyły się w terminach: Gmina Poniec (23.09.2015 r., 10 uczestników), Gmina Krzemieniewo (23.09.2015 r., 13 uczestników), Gmina Śmigiel (24.09.2015 r., 11 uczestników), Gmina Rydzyna (25.09.2015 r., 10 uczestników), Gmina Osieczna (28.09.2015 r., 10 uczestników), Gmina Świąciechowa (28.09.2015 r., 7 uczestników), Gmina Przemęt (29.09.2015 r., 11 uczestników), Gmina Wolsztyn (29.09.2015 r., 16 uczestników), Gmina Lipno (30.09.2015 r., 10 uczestników), Gmina Wijewo (01.10.2015 r., 14 uczestników), Gmina Włoszakowice (01.10.2015 r., 8 uczestników), Gmina Bojanowo (06.10.2015 r., 12 uczestników).

Efekt: powstała diagnoza obszaru LGD, określono także słabe i mocne strony LGD (SWOT) oraz wstępną wersję celów LSR.

ETAP 2 - identyfikacji grup docelowych strategii.

Grupy docelowe LSR zidentyfikowano głównie w początkowej fazie prac nad strategią – w drodze analiz (statystyka publiczna) oraz poprzez kluczowe dla procesu następujące formy partycypacyjne:

- 2.1 Ankietę prowadzoną w formie elektronicznej (e-konsultacje) (opis 1.1.)
- 2.2 Ankietę audytoryjną (opis 1.2.)
- 2.3 Spotkania konsultacyjne - prace zespołowe-warsztaty - spotkanie w dniu 23.11.2015 r. – 17 uczestników (opis 1.3.)
- 2.4 Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony (opis 1.4)
- 2.5 Konsultacje społeczne (opis 1.5)
- 2.6 Konsultacje ustne i pisemne (opis 1.5).

Termin realizacji: wrzesień-październik 2015 r.

Grupa docelowa: przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańcy i organizacje pozarządowe z terenu danej gminy.

Efekt: Zdefiniowano kluczowe grupy docelowe jako istotne w rozwoju LGD, w tym grupy defaworyzowane

ETAP 3 - określania celów i ustalania ich hierarchii

Budowę celów wynikających ze zidentyfikowanych wyzwań oparto o:

- 3.1. Ankietę prowadzoną w formie elektronicznej (e-konsultacje) (opis 1.1.)
- 3.2. Ankietę audytoryjną (opis 1.2.)
- 3.3. Spotkania konsultacyjne/prace zespołowe-warsztaty/ - 27.11.2015 r. – 13 uczestników (opis 1.3.)
- 3.4. Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony (opis 1.4)
- 3.5. Konsultacje społeczne (opis 1.5)
- 3.6 Konsultacje ustne i pisemne (opis 1.5)

Termin realizacji: październik-listopad 2015 r.

Grupa docelowa: przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańcy i organizacje pozarządowe z terenu danej gminy.

Efekt: Określone partycypacyjnie cele rozwoju, w tym w kontekście grup defaworyzowanych.

ETAP 4 - poszukiwania rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii

Adekwatność rozwiązań w kontekście faktycznych potrzeb społecznych zapewniono m.in. poprzez:

- 4.1. Spotkania konsultacyjne - prace zespołowe-warsztaty - 01.12.2015 r. – 13 uczestników (opis 1.3.)
- 4.2. Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony (opis 1.4)
- 4.3. Konsultacje e-mailowe z pracownikami i władzami LGD. Umożliwiły zadawanie pytań, przesyłanie propozycji związanych z LSR. Korespondencję mailową można było wysyłać na adresy biura.
- 4.4. Konsultacje ustne i pisemne (opis 1.5)

Grupa docelowa: Interesariusze LGD

Termin: listopad – grudzień 2015.

Efekt: Zdefiniowane przez interesariuszy pomysły/przedsięwzięcia rozwojowe, które zapewnią rozwój LGD w kontekście niwelowania czy zmniejszania barier/wykluczenia i wykorzystania potencjału obszaru i mieszkańców, ustalenie przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w wdrażania LSR, procedur wyboru i oceny wniosków, kryteriów wyboru i oceny operacji, projektów dokumentów określających tryb działania WLGD (zmian w statucie, regulaminów)

ETAP 5 -formułowania wskaźników realizacji LSR jako miar jej sukcesu

Definiowanie wskaźników, stanowi:

- 5.1. Spotkania konsultacyjne/prace zespołowe-warsztaty/ - 04.12.2015 r. – 10 uczestników (opis 1.3.)
- 5.2. Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony (opis 1.4)
- 5.3. Konsultacje e-mailowe (opis 4.3.)
- 5.4. Konsultacje ustne i pisemne (opis 1.5.)

Termin: grudzień 2015.

Efekt: wskaźniki ustalone w oparciu o własne propozycje osób/podmiotów i opiniowane w drodze konsultacji.

Na wszystkich 5 etapach przeprowadzono również konsultacje ustne i pisemne w formie wyrażania przez interesariuszy uwag, komentarzy i opinii do przedstawianego etapowo dokumentu konsultacyjnego, który zamieszczony był na stronie LGD i do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań. Konsultacje te polegały na przesyłaniu projektów dokumentów drogą e-mailową do przedstawicieli wszystkich sektorów. Na różnych etapach konsultowano LSR oraz niezbędne załączniki takie jak: plan działania; plan komunikacji; matrycę logiczną; tabele celów, wskaźników i przedsięwzięć; projekt kryteriów wyboru, procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu, procedurę aktualizacji LSR, budżet LSR oraz inne dokumenty strategiczne. W konsultacjach udział wzięli przedstawiciele wszystkich sektorów społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańcy z obszaru Krainy Lasów i Jezior.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, zostały każdorazowo zaprezentowane przy charakterystyce danego etapu (w tym dane o procesie, tj. daty spotkań, liczba uczestników).

Wnioski, propozycje i rekomendacje z poszczególnych etapów prac nad strategią analizowane były każdorazowo przez pracowników Biura LGD i członków Zarządu oraz konsultowane z przedstawicielami sektorów. Na tej podstawie dokonano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji.

Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Niniejszą strategię opracowano samodzielnie, LSR nie została opracowana przez podmiot zewnętrzny.

Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności

1. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze

Według regionalizacji geograficznej J. Kondrackiego obszar WLGD Kraina Lasów i Jezior położony jest w granicach makroregionu Pojezierza Leszczyńskiego, składającego się z trzech mezoregionów: Pojezierza Sławskiego, Pojezierza Krzywińskiego oraz Równiny Kościańskiej i makroregionu Nizina Południowo-Wielkopolska, a dokładnie mezoregionu Wysoczyzna Leszczyńska oraz makroregionów Pojezierza Wielkopolsko-Kujawskiego, Kotliny Kargowskiej i Doliny Środkowej Obry, wchodzących w skład Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej. Zróżnicowany charakter rzeźby i pokrycia tych mezoregionów decyduje o wybitnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych tych terenów.

Rzeźba terenu jest wynikiem rozcinania wysoczyzny morenowej w okresach zlodowaceń przez rynny lodowcowe oraz doliny wód roztopowych. Jej szkielet stanowią lokalne kulminacje i obniżenia. Mimo stosunkowo niedużych deniwelacji terenu, ukształtowanie powierzchni obszaru jest zróżnicowane, a jego krajobraz tworzą:

- płaska wysoczyzna morenowa, o spadkach 0-3%,
- równina sandrowa, urozmaicona licznymi wzniesieniami pochodzenia sandrowo-kemowego i porośnięta lasem,
- wydmywa terasa środkowa, urozmaicona wałami wydmyowymi i porośnięta lasem,
- dna rynien i dolin wód roztopowych, o specyficznym, podłużnym kształcie i wyrównanym dnie, ale zmiennej szerokości,
- liczne drobne doliny erozyjno-denudacyjne, rozcinające powierzchnie wysoczyzny morenowej,
- wydmy wałowe i paraboliczne, widoczne głównie na terenach zalesionych.

W strukturze użytkowania powierzchni dominują użytki rolne, które zajmują blisko 2/3 powierzchni ogólnej. Stosunkowo wysoki udział mają lasy i powierzchnie zadrzewione, stanowiące 27,9 % ogólnej powierzchni, co jest wskaźnikiem niższym od średniej krajowej (29,4 %), ale wyższym niż średnia dla województwa wielkopolskiego (25,7 %). Teren ten charakteryzuje się dużym udziałem atrakcyjnych krajobrazowo lasów i powierzchni zadrzewionych. Szata roślinna jest bardzo zróżnicowana, co jest spowodowane urozmaiceniem pochodzenia i rzeźby terenu, stosunków wodnych, glebowych oraz stopniem ingerencji człowieka w naturalne biocenozy. W lasach występują wszystkie nizinne typy siedliskowe (bory suche). Dominującą część powierzchni leśnej zajmują typy borowe z przewagą boru świeżego i boru mieszanego świeżego. Gatunkiem dominującym jest sosna zwyczajna oraz w mniejszym stopniu brzoza brodawkowa, dąb, świerk i modrzew. Spotkać tu również można jarzębinę oraz jałowce. Rośliny występujące w warstwie runa leśnego to: borówka czarna, pszeniec gajowy, mchy (zwłaszcza rokitnik, gajnik, widłoząb) oraz wrzos pospolity. Szatę roślinną tworzą również zespoły roślinne wodne i bagienne (torfowiska wysokie, przejściowe i niskie), zespoły zaroślowe oraz zespoły łąkowe.

Świat zwierzęcy obszaru jest typowy dla nizinnych obszarów kraju. W lasach żyją jelenie, daniela, sarny i dziki, a także lisy, borsuki i kuny. Spośród innych ssaków najczęściej spotykane to zając, a z chronionych - wydra, wiewiórka, orzesznica, żółdnica, jeź zachodnioeuropejski, ryjówka aksamitna, kret oraz nietoperze, nocek duży i mroczek posrebrzany. Najlepiej rozpoznana jest fauna ptaków, niemal w całości podlegająca ochronie gatunkowej. W lasach i rozległych obniżeniach dolinnych stwierdzono występowanie całego szeregu gniazdujących i żerujących ptaków, w tym m.in. gatunków zagrożonych w skali europejskiej: rybitwy czarnej, żurawia, bociana białego, kureczki zielonej, baka, błotniaka stawowego, błotniaka zbożowego, rycyka, sowy błotnej, kani czarnej, dzięcioła czarnego, lelka, zimorodka, dzierzby gąsiora, skowronka borowego. Liczebność tych gatunków spada, głównie na skutek obniżenia poziomu wód oraz wskutek wielu niekorzystnych czynników antropogenicznych, w tym m.in. używania pestycydów w rolnictwie. Mniejsze zróżnicowanie ekosystemów na obszarach wysoczyznowych wpływa również na zubożenie żyjącej tu awifauny lęgowej. Wyjątkiem są niewielkie zbiorniki wodne, będące miejscami koncentracji ptaków lęgowych i przelotnych (łabędzia niemego, cyraneczki, perkoza, kurki wodnej i in.). Na polach spotkać można

bażanty i kuropatwy. Spośród chronionych gatunków kręgowców występują na omawianym obszarze cztery gatunki gadów: jaszczurka zwinka, padalec, zaskroniec i żmija zygzakowata oraz płazy reprezentowane wyłącznie przez żaby i ropuchy. Fauna ryb ogranicza się do gatunków pospolitych, w wielu zbiornikach wodnych kształtowana jest przez działalność gospodarczą człowieka. Duży wpływ na ilość i jakość ryb w rzekach ma zły stan czystości ich wód. W efekcie coraz rzadziej spotykane są: kiełb białopłetwy, śliz, piskorz, czy pocierniec. Licznie reprezentowane są owady, wśród których występują m.in. tęcniki, biegacze, koziorożec dębosz, rohatyniec nosorożec, modliszka oraz paż królowej i paż żeglarz.

Obszar WLGD Kraina Lasów i Jezior jest zasobny w wody powierzchniowe. Główne ciek wodne to rzeki Obra (dopływ Obrzycy i następnie Odry - płynię trzema kanałami), Samica Leszczyńska (lewobrzeżny dopływ południowego kanału Obry), Samica Stara, Masłówka, Młynówka Kaszczorowska, Dojca, Rów Polski (prawobrzeżny dopływ Baryczy) wraz z dopływami. Ponadto na terenie tym występują liczne rowy i kanały wodne, łączące jeziora i wody płynące.

Jednakże prawdziwym bogactwem obszaru są atrakcyjne krajobrazowo jeziora. Najważniejsze i najciekawsze jeziora Krainy Lasów i Jezior to:

- Gmina Osieczna - Łoniewskie, Świerczyńskie Duże i Małe, Seweryńskie, Drzeczowskie, Witosławskie, Wojnowickie, Grodzkie, Góreckie, Ziemnickie,
- Gmina Krzemieniewo – Górnickie,
- Gmina Przemęt – Boszkowskie, Przemęckie Małe i Duże, Olejnickie, Błotnickie, Radomierskie, Górskie, Osłonińskie, Wieleńskie, Trzebidzkie, Święte,
- Gmina Śmigiel – Wonieść, Jezierzyckie,
- Gmina Święciechowa - Krzyckie,
- Gmina Wijewo - Lincjusz, Brzeźnie, Białe, Miałkie, Breńskie, Trzytoniowe, Maszynek, Małe,
- Gmina Włoszakowice – Zapowiednik, Boszkowskie Wielkie i Małe, Krzyckie, Krzywce, Dominickie, Buckie,
- Gmina Wolsztyn – Berzyńskie, Obrzańskie, Święte, Wolsztyńskie, Rudno, Wilcze, Wuszno, Morskie Oko.

Skalami macierzystymi gleb dla większości obszaru są utwory polodowcowe zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego. W warstwie powierzchniowej dominują utwory piaszczyste i gliniaste. Są to gleby w większości lekkie i bardzo lekkie, brunatnoziemne (brunatne i pseudobielicowe), bielicoziemne, bagienne (mułowe i torfowe), pobagienne (murszowe i czarne ziemie), napływowe (mady rzeczne). Gleby na analizowanym obszarze są w większości kwaśne i bardzo kwaśne, charakteryzują się określonymi potrzebami wapnowania. Na glebach o niskim odczynie rośliny mogą być narażone na łatwiejsze przyswajanie metali ciężkich, co ma toksyczny wpływ na wzrost i rozwój uprawianych roślin. Spotyka się jednak również gleby alkaliczne, które w wyniku nawożenia otrzymały zbyt wysoką dawkę wapnia. Dla obszaru WLGD dominują gleby klas bonitacyjnych IV i V (IV – 37,7 %, V – 29,2 %). Znaczący udział ma też klasa VI (16,9%) i III (15,2%). Pozostałe klasy występują śladowo. Generalnie słaba jakość gleb nie predestynuje obszaru do intensywnej produkcji rolniczej.

Teren Krainy Lasów i Jezior jest ubogi w kopaliny. Interesujące, ze względów gospodarczych są jedynie surowce typowe dla krajobrazu polodowcowego, takie jak kruszywa: piaski, żwiry oraz surowce ilaste, iły i gliny.

Na analizowanym obszarze udokumentowano także złoża gazu ziemnego i węgla brunatnego, jak też złoża kopalin pospolitych – kruszywa naturalnego, surowców ilastych ceramiki budowlanej i kredy jeziornej. Najważniejsze zlokalizowane złoża, to:

- złoża gazu ziemnego (Żakowo - gmina Lipno, gmina Przemęt),
- złoża węgla brunatnego (gminy: Poniec, Bojanowo, Rydzyna, Przemęt),
- złoża kruszyw naturalnych (cały obszar),
- złoża kredy jeziornej (gminy Osieczna, Święciechowa, Wolsztyn).

Ewentualna eksploatacja w przyszłości najcenniejszych gospodarczo złóż węgla brunatnego może spotkać się z dużym oporem społecznym ze względu na duży sprzeciw mieszkańców wobec planów budowy kopalni odkrywkowych.

Na terenie Krainy Lasów i Jezior znajdują się liczne obszary objęte różnymi formami ochrony przyrody. Najważniejsze z nich to:

- Przemęcki Park Krajobrazowy - utworzony w 1991 r. Celem powołania Parku było i jest zachowanie jednego z najciekawszych fragmentów krajobrazu polodowcowego w Wielkopolsce oraz związanych z tym krajobrazem zespołów leśno-łąkowo-jeziornych. Park jest wpisany w Wielkoprzestrzenny System Obszarów Chronionych w Polsce. Przemęcki Park Krajobrazowy położony jest w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego na obszarze gmin Przemęt, Włoszakowice, Wijewo i Wschowa (2000 ha poza Krainą Lasów i Jezior). Powierzchnia Parku wynosi 21.450 ha, z tego: lasy zajmują 8.330 ha, użytki rolne 11.640 ha oraz wody 1.480 ha. Na terenie Parku wyznaczone są szlaki turystyczne piesze i wodne. Przemęcki Park Krajobrazowy spełnia funkcję ochronną, dydaktyczno-wychowawczą, turystyczno-rekreacyjną oraz naukowo-badawczą.
- Rezerваты przyrody:
  - Bagno Chorzemińskie
  - Wyspa Konwaliowa
  - Torfowisko nad Jeziorem Świętym
  - Jezioro Trzebidzkie
  - Ostoja Żółwia Błotnego
  - Dolinka
- Obszary chronionego krajobrazu:
  - Pojezierze Krzywińsko-Osieckie wraz z zadrzewieniami Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra
  - Zachodnie Pojezierze Krzywińskie
  - Pojezierze Przemęcko-Wschowskie i kompleks leśny Włoszakowice
  - Kompleks leśny Śmigiel-Święciechowa

Duże tereny Krainy Lasów i Jezior zostały objęte Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000:

- Specjalne Obszary Ochrony SOO:
  - Zachodnie Pojezierze Krzywińskie - PLH 300014
  - Jezioro Brenno - PLH 300018
- Obszary Specjalnej Ochrony OSO:
  - Zbiornik Wonieść - PLB 300005
  - Pojezierze Sławskie -PLB 300011
  - Wielki Łęg Obrzański - PLB 300004

Obszar WLGD cechuje łącznie niewielki stopień degradacji środowiska naturalnego. Na zagrożenia stanu środowiska obszaru zasadniczy wpływ mają czynniki antropogeniczne, związane z rozwojem przestrzennym miast i miejscowości wiejskich, zwiększaniem się presji urbanizacji na tereny otwarte i wzrostem zapotrzebowania na tereny rekreacyjne, niezakończonym procesem porządkowania gospodarki wodno-ściekowej, chemizacją intensywnie prowadzonych upraw rolniczych, zanieczyszczeniem powietrza i hałasem, związanym zwłaszcza z następstwami stale zwiększającego się ruchu pojazdów. Wśród najważniejszych zagrożeń wymienić można:

Zagrożenia powietrza:

- domowe (spalanie odpadów w piecach i domowych kotłowniach),
- rolnicze (odory zwierzęce),
- przemysłowe (spalanie paliw w procesach produkcyjnych),

Zagrożenia gleb:

- domowe (nielegalne składowanie odpadów, wylwanie ścieków),
- komunalne (odprowadzenie ścieków, odpadów),
- rolnicze (nawozy, pestycydy, środki ochrony roślin),

Zagrożenia wód:

- komunalne (składowiska odpadów, ścieki, oczyszczalnie ścieków),
- transportowe (składy paliw płynnych, szlaki komunikacyjne),
- rolnicze (nawozy, pestycydy, środki ochrony roślin),
- atmosferyczne (związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery i ich opadem do wód powierzchniowych)

Hałas i wibracje: drogi i linie kolejowe, linie elektroenergetyczne.

2. Uwarunkowania historyczne i kulturowe

Teren Krainy Lasów i Jezior cechuje niezwykła ciągłość tradycji kulturowych i historycznych. Od początków istnienia Państwa Polskiego zawsze w całości wchodził w skład Wielkopolski i dzielił jej losy. Od czasów rozbitcia dzielnicowego południowo-zachodnia granica Krainy była zarazem granicą oddzielającą Polskę od Śląska. Obszar Krainy Lasów i Jezior jako teren pograniczny Rzeczypospolitej był poddany naturalnemu procesowi niemieckiego osadnictwa, jednakże zawsze zachował przeważający polski charakter. Po II rozbiórce Polski obszar ten znalazł się w granicach państwa pruskiego. W latach 1807-15 stanowił część Księstwa Warszawskiego, a od 1815 Wielkiego Księstwa Poznańskiego, ponownie w granicach Prus, a potem zjednoczonych Niemiec. W tym okresie ziemie te podlegały procesom wielostronnego nacisku germanizacyjnego. Na tym terenie działały aktywnie polskie organizacje i stowarzyszenia służące utrzymaniu polskiego poczucia narodowego, jak również ziemi i warsztatów pracy w polskim posiadaniu. Należały do nich m. in. kółka rolnicze, banki ludowe, towarzystwa przemysłowe i rzemieślnicze, kółka śpiewacze i chóry. Wiele z nich działa po dziś dzień.

Po I wojnie światowej Wielkopolskę, a co za tym idzie Krainę Lasów i Jezior ogarnęło Powstanie Wielkopolskie. Na tym terenie toczyły się zacięte walki. Pomimo, iż powstańcy nie opanowali całego obszaru Krainy, to na mocy postanowień Traktatu Wersalskiego obszar ten w całości znalazł się w granicach II Rzeczypospolitej. Po okresie okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej, teren ten został opanowany przez Armię Czerwoną w styczniu 1945 r. W PRL do 1975 r. cała Kraina wchodziła w skład województwa poznańskiego. W wyniku reformy administracyjnej w 1975 r. znakomita większość obszaru znalazła się w województwie leszczyńskim. Jedynie Wolsztyn został włączony do województwa zielonogórskiego. Po kolejnej reformie w 1998 r. ponownie wszystkie 12 gmin znalazło się w granicach województwa wielkopolskiego.

Wielowiekowa przynależność do regionu wielkopolskiego, nie pozostała bez wpływu na kształtowanie się postaw mieszkańców i wykształcaniu przedsiębiorczości oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Gospodarka na terenie Krainy Lasów i Jezior przez stulecia opierała się przede wszystkim na rolnictwie. Od XIX w. powstawały liczne niewielkie zakłady przetwórcze. Głównym czynnikiem aktywizacji, oprócz unowocześnienia metod gospodarki rolnej, była budowa linii kolejowych. Drugim wyraźnym działem była gospodarka leśna, oparta o duże kompleksy borów. Pewne znaczenie miały formy specyficzne dla pojezierza: rybołówstwo, wydobywanie torfu i kruszyw.

Wymienione działy gospodarki kontynuowane były również po II wojnie światowej. Struktura władania ziemią, jaka się ukształtowała, odzwierciedlała w dużym stopniu wcześniejszą: tam gdzie dominowała duża własność ziemiska (przy charakterystycznej strukturze osadniczej – folwarki), zastąpiły ją Państwowe Gospodarstwa Rolne. Po ich upadku (po r. 1990), stopniowo większość arealów wykupiona/wydzierżawiona została od Agencji Rolnej przez prywatne gospodarstwa wielkotowarowe. Tam gdzie dominowała gęsta struktura osadnicza, przeważały drobne gospodarstwa rodzinne, jednak (zwłaszcza w ostatnim okresie) przy utrwalającej się tendencji do komasacji gruntów.

Spółeczeństwo, mieszkające na obszarze Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania, kultywuje i pielęgnuje wiele zwyczajów i obrzędów, mających swoje podłoże w wyznawanej religii lub tradycji wielopokoleniowej. Do najważniejszych z nich należą: dożynki wiejskie (co roku, po zakończeniu żniw, w poszczególnych wsiach odbywają się dożynki – jest to moment aktywizacji społeczności lokalnej - w organizację dożynek angażuje się nie tylko władze gmin czy rada sołecka z sołtysem, ale również organizacje pozarządowe; frekwencja na dożynkach jest bardzo duża), odpusty (na terenie obszaru WLGD jest dużo kościołów, w których odbywają się odpusty w święta patronów kościelnych; odpusty zbierają osoby z terenów sąsiadujących gmin, są okazją do imprez o charakterze religijnym i kulturalnym), Siwek, noc świętojańska, nowoletko, zapusty, kolędnicy, podkoziołek, śmiercicha, święto pyry, jarmark bożonarodzeniowy, jarmarki wiejskie, żywe szopki, biegi św. Huberta i inne.

Na omawianym obszarze odbywa się szereg imprez o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym. Wiele z nich posiada wieloletnią tradycję i na trwałe wpisały się w miejscowy krajobraz kulturowy. Z najważniejszych wymienić należy: rajdy piesze, rowerowe (rowerówki), konne i kajakowe, plenery malarsko-rzeźbiarskie, konkursy muzyczne, plastyczne, recytatorskie, festyny, spotkania chórów i zespołów wokalnych, Wielkopolski Konkurs Młodych Instrumentalistów Członków Orkiestr Dętych im Jana Schulza, Konkurs Młodych Muzyków im. Karola Kurpińskiego, Międzynarodowy Konkurs Organowy w Wolsztynie, Ogólnopolski Festiwal Starych Ciągników i Maszyn Rolniczych im. Jerzego Samelczaka - w Wilkowicach, konkursy gwary, wystawy koni i innych zwierząt hodowlanych, zawody hippiczne i w powożeniu, parady parowozów, konkursy kapel dudziarskich i orkiestr, Ogólnopolski Bieg Sokoła, imprezy rekonstrukcyjne i historyczne i inne.

Na omawianym obszarze znajduje się wiele obiektów o charakterze zabytkowym. Wśród nich można znaleźć najczęściej budynki mieszkalne, gospodarcze, cenne parki oraz obiekty sakralne. Do najcenniejszych należą liczne zespoły pałacowo-parkowe i dworskie oraz kościoły i klasztory.

Wśród obiektów o charakterze muzealnym w Krainie Lasów i Jezior wymienić należy m. in.: Parowozownię w Wolsztynie, Muzeum Regionalne w Wolsztynie, w skład którego wchodzi: Muzeum Marcina Rożka, Muzeum Roberta Kocha i Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski; Muzeum Misyjne w Obrze, Muzeum Rolnictwa i Młynarstwa w Osiecznej, Izbę Regionalną w Bukówcu.

3. Ludność

Liczba ludności na obszarze Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior wyniosła na koniec 2013 r. 132 898 osób. Gęstość zaludnienia na omawianym obszarze wyniosła 77 osób na km², 101 kobiety przypadają na 100 mężczyzn – to wskaźniki poniżej średniej krajowej. Ludność obszaru WLGD systematycznie rośnie.

Zaludnienie obszaru jest w miarę równomierne, choć poszczególne gminy znaczne różnią się co do liczby mieszkańców. Najwięcej ludności liczy gmina Wolsztyn (ponad 30 tys.), najmniej gmina Wijewo (niespełna 3,8 tys.). Rzeczą charakterystyczną dla obszaru jest dodatni przyrost naturalny w każdej gminie. W 2013 roku na omawianym obszarze urodziło się 454 osób więcej niż zmarło, co oznacza przyrost na poziomie 3,4 na 1 tys., co jest wskaźnikiem znacznie wyższym niż średnia krajowa. Obszar charakteryzuje się również saldem dodatnim migracji. Widoczne jest to w szczególności w gminach bezpośrednio sąsiadujących z Leszmem, które korzystają z efektu aglomeracyjnego, tj. osiedlania się mieszkańców miasta na nowych terenach budownictwa mieszkaniowego w podleszczyńskich miejscowościach.

Silną stroną obszaru jest zdrowa struktura demograficzna. Wskaźniki demograficzne są korzystniejsze niż średnia krajowa. Stosunkowo więcej osób jest w wieku przedprodukcyjnym – 21,2 % (średnia dla kraju – 18 %) i produkcyjnym – 63,4 % (średnia dla kraju – 63 %), znacznie mniej w wieku poprodukcyjnym – 15,4 % (średnia dla kraju – 19 %). Zdrowa struktura demograficzna pozytywnie wpływa na lokalny rynek pracy, oznacza również mniejsze wydatki, związane z opieką społeczną i zdrowotną.

4. Charakterystyka gospodarki

Przeważająca część obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior (poza miejskimi częściami gmin) ma charakter rolniczy. Na obszarze WLGD swoją siedzibę ma ponad 10.300 podmiotów gospodarczych, z których zdecydowana większość reprezentuje branżę handlową (ponad 50%). Zwraca uwagę stosunkowo wysoki udział firm z branży budowlanej. Znakomita większość podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa. W ostatnich latach, w każdej z gmin z obszaru LGD zauważalny jest stały, choć nierównomierny rozwój gospodarki i przedsiębiorczości. Każdego roku przybywa podmiotów gospodarczych, w tym w szczególności prowadzonych przez osoby fizyczne.

Ważnym wskaźnikiem, wskazującym na warunki działania podmiotów gospodarczych, jest liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców. Wskaźnik ten od wielu lat dla obszaru WLGD jest wyższy od średniej dla województwa wielkopolskiego i średniej dla kraju.

We wszystkich gminach dominują mikro- i małe przedsiębiorstwa, brakuje natomiast średnich i dużych przedsiębiorstw produkcyjnych. Na terenie WLGD zlokalizowanych jest tylko kilkanaście firm, zatrudniających ponad 250 osób. Jest to zarówno wada jak i zaleta obszaru - wada, bo nie są tworzone miejsca pracy w znaczących ilościach i nie ma znaczących wpływów do budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Zaleta, bo nie ma uciążliwego wpływu przemysłu na środowisko, dzięki czemu gminy z obszaru LGD mogą stać się przyjaznym miejscem zamieszkania oraz atrakcyjnymi terenami rekreacyjnymi. Wciąż jednak istnieją w tym zakresie niezaspokojone potrzeby. W szczególności w gminach o charakterze rolniczym istnieje ogromny potencjał poprawy współpracy, wzmocnienia narzędzi i struktur lepszego prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności związanej z rolnictwem. Przepływ produktów rolnych pomiędzy producentami a klientami odbywa się poprzez licznych pośredników.

Teren Krainy Lasów i Jezior należy do obszarów o najwyższej kulturze rolnej w Polsce, choć warunki przyrodnicze nie sprzyjają intensywnej produkcji rolniczej. Jak już wcześniej wspomniano, gleby są słabej jakości, co przekłada się na niską dochodowość produkcji rolniczej. Gospodarstwa są silnie rozdrobnione, prawie połowa z nich nie przekracza powierzchni 5 ha. Należy przypuszczać, że uprawa roli dla większości takich gospodarstw nie jest podstawą utrzymania. Gospodarstw silnych, powyżej 15 ha, jest na omawianym obszarze niespełna 1/6 ogółu, ale gospodarują one na blisko połowie obszaru. W zakresie upraw dominują zboża i mieszanki zbożowe oraz ziemniaki, choć istnieją duże gospodarstwa specjalizujące się w innych uprawach np. rzepaku. W hodowli tradycyjnie duże znaczenie ma trzoda chlewna i bydło mleczne. W niektórych gminach działają grupy producentów rolnych (zboż i roślin oleistych, plantatorów buraków, trzody chlewnej).

Uwarunkowania przyrodniczo-krajobrazowe i zagospodarowanie przestrzenne obszaru Krainy Lasów i Jezior, predestynują region do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych. Na terenie WLGD istnieje już rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, choć nierównomiernie rozmieszczona i częściowa zdekapitalizowana. Kompleksy konferencyjno-rozrywkowo-gastronomiczne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, motele i pensjonaty, schroniska młodzieżowe, gospodarstwa agroturystyczne, restauracje, gospody, punkty małej gastronomii, pola namiotowe koncentrują się w zachodniej części Pojezierza Leszczyńskiego (gminy Włoszakowice, Wijewo, Przemęt, Wolsztyn). Pozostałe gminy pod tym względem, pomimo porównywalnego potencjału odczuwają braki w tym zakresie.

Kluczowe branże gospodarek poszczególnych gmin z obszaru WLGD różnią się, co wynika z ich odmiennych uwarunkowań lokalizacyjnych, komunikacyjnych, przyrodniczych i społecznych. Gminy WLGD, zamiast monolitu gospodarczego, tworzą raczej barwną mozaikę, ale ponieważ w różnorodności tkwi siła, ta cecha obszaru LGD powinna przyczyniać do szybszego i zdywersyfikowanego rozwoju gospodarczego całego terenu objętego LSR. Odmiennie modele gospodarcze w poszczególnych gminach łączy jedno: aby utrzymać stały wzrost gospodarczy, należy odpowiednio i systematycznie wspierać lokalną przedsiębiorczość, która bazować będzie na lokalnych zasobach i korzystać z lokalnego potencjału ludzkiego.

Dotyczy to zarówno indywidualnego wsparcia finansowego na ciekawe i potrzebne pomysły biznesowe, ale także tworzenia infrastruktury okołobiznesowej, wsparcia pozafinansowego (doradztwo, szkolenia, systemy informacyjne), ułatwiającego prowadzenie działalności gospodarczej, a także maksymalne skracanie łańcuchów dostaw do etapu producent – konsument (w szczególności w rolnictwie). Szansą dla rozwoju gospodarczego obszaru WLGD jest wykreowanie, wypromowanie oraz wprowadzenie do obrotu produktów i usług o innowacyjności ponadregionalnej. Niezwykle ważne jest wzmocnienie współpracy i wymiana doświadczeń nie tylko pomiędzy przedsiębiorcami, ale również pomiędzy wszystkimi sektorami, które w jakikolwiek sposób zostaną zaangażowane w sprawy gospodarcze. To wszystko składa się na cele i przedsięwzięcia przewidziane w niniejszej LSR.

Niemniej ważny jest rozwój infrastruktury drogowej i komunikacyjnej. Planowana realizacja drogi S5 i w dalszej przyszłości S12 oraz modernizacja linii kolejowej Poznań-Wrocław poprawiłyby jakość życia i otworzyłyby tereny pod inwestycje. Dzięki szybkim połączeniom drogowym i kolejowym obszar LGD mógłby liczyć na przyływ inwestorów, a prowadzenie własnego biznesu byłoby łatwiejsze i bardziej opłacalne. Niemniej ważny jest systematyczny rozwój dróg niższej kategorii – w szczególności gminnych i powiatowych, które z jednej strony muszą tworzyć z drogami krajowymi i wojewódzkimi spójną sieć, a z drugiej zapewnić właściwe połączenie wszystkich miejscowości obszaru, także tych najmniejszych. Jest to szczególnie ważne w kontekście rozwoju infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.

5. Opis rynku pracy

Analizowany obszar charakteryzuje się niewielkim, w relacji do średniej krajowej, poziomem bezrobocia. Średnia stopa bezrobocia dla całego obszaru wyniosła na koniec 2013 roku 3,4 %, podczas gdy średnia dla województwa wielkopolskiego w tym samym okresie wyniosła 7,7 %, a średnia dla kraju 11,4 %.

Wskaźnikiem, który lepiej określa rzeczywisty obraz bezrobocia na danym obszarze, jest liczba osób pozostających bez pracy na 1.000 mieszkańców. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem kształtuje się w Wolsztynie, najgorzej radzą sobie z bezrobociem gminy Poniec i Bojanowo. Na obszarze LGD zmienia się także charakter rynku pracy. W większości gmin podleszczyńskich osiedla się wielu stosunkowo młodych ludzi, wykształconych, aktywnych, zamożnych.

Największy odsetek wśród osób pozostających bez pracy stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Powyżej 2 lat pozostaje bez pracy blisko 1/4 ogółu bezrobotnych, powyżej roku nawet 1/3. Wysokie wskaźniki osób pozostających na bezrobociu do 3 miesięcy wskazują, że duża grupa osób nie ma problemów ze znalezieniem nowej pracy. Bezrobocie dotyka najczęściej osoby w wieku 25-34 lat oraz osoby, dopiero wchodzące na rynek pracy. Obie te grupy stanowią trochę ponad połowę ogółu bezrobotnych.

Regułą jest, że bezrobocie częściej dotyka osoby z niższym wykształceniem. Obszar Krainy Lasów i Jezior nie jest w tym względzie wyjątkiem. Najczęściej bez pracy pozostają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz bez wykształcenia, najmniejszy problem ze znalezieniem pracy mają osoby z wykształceniem wyższym.

Bezrobocie na terenie WLGD obniża się i rośnie zgodnie z tendencjami krajowymi, także w liczbach bezwzględnych. Należy się spodziewać, że szybki rozwój gospodarczy terenu poprawi relatywnie niezłą sytuację na lokalnym rynku pracy.

6. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Na omawianym obszarze ludność aktywnie działa w organizacjach pozarządowych. Większość to aktywnie działające organizacje, które niejednokrotnie stanowią główne ośrodki życia społecznego i kulturalnego w danej miejscowości. Ich działalność tworzy warunki do budowy społeczeństwa obywatelskiego. Świadczy to o rosnącej więzi i poczuciu identyfikacji mieszkańców z lokalnym środowiskiem. Zdecydowana większość z nich nie jest

nastawiona na zysk. Ich wkładem własnym jest zazwyczaj praca członków świadczona nieodpłatnie. Dzięki aktywności tych organizacji, mieszkańcy zaczynają angażować się w pracę na rzecz swojej społeczności, miejscowości oraz gminy. Organizacje pozarządowe wypełniają ważną misję społeczną, jednakże mimo dużego zaangażowania i zapału ich członków napotykać na różnego typu bariery, w tym największą – barierę finansową.

Na obszarze WGLD Kraina Lasów i Jezior zarejestrowanych jest ogółem około 300 stowarzyszeń, fundacji i stowarzyszeń kultury fizycznej (klubów sportowych). Jednak poszczególne gminy członkowskie WLGD cechuje duże zróżnicowanie, jeżeli chodzi o liczbę organizacji pozarządowych. Występują zarówno gminy, w których ich liczba jest znacząca (ponad 50), jak i gminy, gdzie ich liczba, a zarazem aktywność jest proporcjonalnie niska (zaledwie kilka organizacji).

W każdej gminie zlokalizowane są Koła Gospodyń Wiejskich i jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które biorą aktywny udział w życiu kulturalnym obszaru. U podłoża programów współpracy z organizacjami pozarządowymi leży przekonanie władz gminnych o korzyściach z niej płynących, potwierdzonych wieloletnim doświadczeniem w realizacji różnych form tej współpracy. Działalność organizacji pozarządowych jest istotną cechą społeczeństwa obywatelskiego, zaś skupieni w nich mieszkańcy to najaktywniejsi i najwrażliwsi na sprawy społeczne obywatele lokalnej społeczności. Ludzie ci są inicjatorami i realizatorami wielu przedsięwzięć, które wspomagają i uzupełniają gminy w realizacji ich zadań. Poza wspomnianymi KGW i OSP do najważniejszych i najaktywniejszych organizacji pozarządowych należą: Uczniowskie i Gminne Kluby Sportowe, chóry i towarzystwa muzyczne, i stowarzyszenia kulturalne, stowarzyszenia miłośników danych miejscowości, kluby emerytów, stowarzyszenia osób niepełnosprawnych i organizacje charytatywne, stowarzyszenia gospodarcze (izby handlowo-przemysłowe, cech rzemiosł), bractwa kurkowe, koła łowieckie, pszczelarzy, wędkarzy itp.

Brakuje jednakże sprawnych organizacji, realizujących duże projekty lub programy w sposób systematyczny. Poza kilkoma wyjątkami sektor pozarządowy jest słabo zorganizowany, z niewielkim potencjałem merytorycznym i finansowym.

Duża spójność społeczności lokalnej objawia się silnymi więziami rodzinnymi, sąsiedzkimi i podejmowaniem wielu działań samopomocowych. Mieszkańcy obszaru chętnie i spontanicznie uczestniczą w akcjach społecznych, charytatywnych i kulturalnych, wyrażając duże zainteresowanie i współodpowiedzialność za te formy aktywności lokalnej. Choć zauważalny jest wyraźny trend wzrostowy, jeśli chodzi o liczbę i aktywność organizacji pozarządowych, to daleko jest jeszcze do nasycenia społeczeństwa liczbą aktywnych i profesjonalnie działających stowarzyszeń, fundacji czy innych nieformalnych grup społecznych.

7. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

Cały obszar Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior jest spójny pod względem funkcjonalno-przestrzennym, geograficzno-przyrodniczym, historyczno-kulturowym i społeczno-gospodarczym. Spójność ta wyraża się przede wszystkim w różnorodnych aspektach:

Krainę Lasów i Jezior cechuje szereg specyficznych cech kulturowych. Na pierwszy plan wysuwa się tradycyjny system wartości, który jest podstawą funkcjonowania społeczności lokalnych. System ten można opisać następującymi wartościami i zachowaniami charakterystycznymi dla mieszkańców obszaru:

- silne poczucie tożsamości terytorialnej, przynależności do swojej małej ojczyzny, świadomość jej historii i wartości,
- funkcjonowanie systemu wartości oraz organizacja społeczeństwa w oparciu o rodzinę,
- odpowiedzialność za innych członków społeczności lokalnej oraz solidarność społeczna,
- używanie przez wielu mieszkańców gwary,
- ważna rola pracy w życiu mieszkańców, a w szczególności etos pracy związany z pracą w rolnictwie.

System wartości cechujący społeczności lokalne obszaru jest na tyle trwały, że mimo zawirowań historyczno-politycznych, w tym degradującego tradycję systemu realnego socjalizmu, stanowi on dla mieszkańców trwały punkt odniesienia.

Przywiązanie do tradycji przyczyniło się do ukształtowania interesującej kultury pielęgnowanej obecnie przez mieszkańców w różnej formie. Aktywność kulturalna, funkcjonowanie zespołów artystycznych oraz nieformalnych środowisk twórczych są kolejnymi znakami rozpoznawczymi Krainy Lasów i Jezior.

Lokalny kapitał ludzki cechuje się m.in.: wielkopolskim etosem pracy oraz rosnącymi dążeniami do podwyższania wykształcenia, co w przyszłości może zaowocować podwyższeniem atrakcyjności zasobów lokalnego rynku pracy. Mieszkańcy obszaru cechują się tzw. poznańską mentalnością, wyrażającą się zamiłowaniem do porządku, dbałością o swoje obejścia, gospodarnością, więziami rodzinnymi, solidnością w pracy i wykonywaniu swoich codziennych obowiązków.

Krajobraz materialny i dziedzictwo niematerialne Krainy Lasów i Jezior to splot dwóch wielkich tradycji. Z jednej strony zachowały się tutaj tradycyjne walory wiejskie, rozumiane zarówno jako postawy i system wartości reprezentowany przez mieszkańców, jak też klasyczny wiejski krajobraz ukształtowany w wyniku działalności rolnej i leśnej, z zachowanymi obszarami o wyjątkowych walorach przyrodniczych.

Drugą tradycją jest specyficzny w skali całej Polski etos wielkopolski oraz związana z nimi widoczna spuścizna materialna i kultura życia społecznego i gospodarczego, w szczególności bogata tradycja społeczeństwa obywatelskiego.

Przeprowadzona wcześniej analiza uwarunkowań wskazuje, że bardziej lub mniej istotnych cech budujących specyfikę obszaru Krainy Lasów i Jezior można wskazać wiele. Z punktu widzenia strategicznego rozwoju terenu WLGD oraz realizacji LSR warto zwrócić uwagę na następujące wyróżniki:

- Cały obszar jest atrakcyjny krajobrazowo i przyrodniczo.
- Większość obszarów, wchodzących w skład WLGD, leży w strefach obszaru chronionego krajobrazu.
- Rzeźba terenu oraz szata roślinna są charakterystyczne dla całego obszaru.
- Warunki klimatyczne są zbliżone dla całego obszaru.
- W strukturze użytkowania terenu dominują użytki rolne, duży udział stanowią użytki leśne i zadrzewione, cechą charakterystyczną jest występowanie dużej liczby jezior w większości gmin, wchodzących w skład WLGD.
- W strukturze własności dominuje własność prywatna, stanowiąca ponad połowę użytkowanych gruntów; duży udział stanowią grunty Skarbu Państwa, co ma związek z dużym zalesieniem obszaru.
- W strukturze użytków rolnych zdecydowanej większości obszaru dominują grunty orne, które stanowią $\frac{3}{4}$ areалу.
- Sieć osadnicza na przeważającej części obszaru jest stosunkowo zwarta, co umożliwia budowanie infrastruktury technicznej.
- Cały obszar jest dobrze dostępny komunikacyjnie, modernizacji wymaga sieć dróg lokalnych.
- Na całym obszarze dominują gleby słabe, nie predestynujące obszaru do intensywnej produkcji rolnej; jednocześnie w strukturze funkcjonalnej całego obszaru (poza terenami miejskim) dominuje rolnictwo jako podstawowa działalność.
- Na całym obszarze brak jest udokumentowanych większych złóż surowców mineralnych, poza punktowymi złożami gazu ziemnego, węgla brunatnego i kruszyw naturalnych.
- Cały obszar powiązany jest siecią tras i szlaków turystycznych, które krzyżują i łączą się, tworząc atrakcyjną ofertę turystyczno-rekreacyjną.
- Na całym obszarze są kultywowane podobne tradycje i obrzędy, mieszkańcy po-szczególnych gmin biorą udział we wspólnych wydarzeniach o znaczeniu kulturalnym.

- Obszar WLGD charakteryzuje się zdrową strukturą demograficzną o większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym i mniejszej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym niż średnia krajowa.
- Cały obszar charakteryzuje się wysokim dodatnim wskaźnikiem przyrostu naturalnego.
- Na całym obszarze odnotować można dodatnie saldo migracji.
- Stopa bezrobocia na całym obszarze jest niższa niż średnia dla województwa i dużo niższa niż średnia dla kraju.
- W strukturze gospodarczej dominują funkcje rolnicze; wśród zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w ewidencji gmin dominują podmioty branży handlowej; wskaźnik łącznej liczby podmiotów rejestru REGON w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców jest wyższy niż średnia dla województwa i kraju.
- Gospodarstwa rolnicze są rozdrobnione.
- Mieszkańcy zrzeszeni w organizacjach pozarządowych wykazują się ogromną aktywnością i zaangażowaniem społecznym.
- Zachowane cechy tradycyjnej wsi wielkopolskiej, zarówno w sensie materialnym (obiekty gospodarcze i mieszkalne, krajobraz wiejski), jak i niematerialnym (tradycje, wartości, zachowania).

Spójność obszaru może być także rozpatrywana w kategorii problemów, które partnerzy publiczni, społeczni i gospodarczy powinni wspólnie rozwiązywać. Należą do nich:

- Niewykorzystywane w odpowiedni sposób dziedzictwo przyrodnicze i historyczne obszaru, w szczególności niewystarczający w stosunku do możliwości rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych.
- Nieukształtowany, mimo wielu wyróżniających atutów, wizerunek obszaru i mała znajomość atrakcji obszaru w regionie i kraju.
- Słabnąca atrakcyjność obszaru dla swoich mieszkańców, przejawiająca się w coraz silniej odczuwalnych zjawiskach migracji i emigracji zarobkowej.
- Niezadowalające tempo przemian struktury gospodarczej w kierunku działalności pozarolniczych, w szczególności innowacyjnych.
- Postawy części mieszkańców nacechowane brakiem poszanowania dla wartości środowiska naturalnego.
- Konieczność rozszerzania aktywności społecznej mieszkańców, która obecnie stanowi domenę silnych, lecz ograniczonych liczebnie środowisk i grup liderek, a także zwiększanie udziału społeczności lokalnych w rozwoju swoich miejscowości.
- Występujący punktowo problem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

8. Kluczowe grupy docelowe, w tym grupy defaworyzowane

Diagnoza obszaru opracowana na podstawie danych statystycznych, a także szeroko prowadzonych konsultacji społecznych pozwala na określenie grup docelowych jakie powinny być wspierane w ramach realizacji LSR. Na podstawie diagnozy określono grupy docelowe, w tym również grupy defaworyzowane, wymagające szczególnego wsparcia. Podstawową grupę docelową stanowią mieszkańcy obszaru Krainy Lasów i Jezior, ponieważ LSR powinna realizować cele, które będą służyć społeczności lokalnej. Innymi kluczowymi grupami docelowymi są:

- przedstawiciele trzeciego sektora (organizacje pozarządowe, w tym grupy nieformalne itp.) – będące wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikami tradycji i kultury oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz rozwoju i zagwarantowania spójności społecznej obszaru.

- samorządy (mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne, w szczególności instytucje kultury) – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego oraz jej beneficjenci, a także jako podmioty odpowiedzialne za politykę kulturalną, społeczną.
- przedsiębiorcy – podmioty, które – rozwijając oraz dywersyfikując swoją działalność – mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynku pracy w obieg społeczny i gospodarczy.
- grupy defaworyzowane – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim: osoby niepełnosprawne, bezrobotni, osoby w wieku 50 +, osoby młode (do 30 lat).

Opis grup defaworyzowanych:

- **osoby niepełnosprawne** - za szczególnie istotne uznano wsparcie osób o różnego typu niepełnosprawnościach (nie tylko fizycznych). Nadal dla takich osób istnieją bariery nie do przebycia: bariera komunikacyjna, odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem do szerokopasmowego internetu na obszarach wiejskich. Eliminacja tych barier w wielu przypadkach dawałaby osobom niepełnosprawnym zdecydowanie większe możliwości w dostępie do rynku pracy oraz możliwości kształcenia umiejętności i zdobywania wiedzy. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę nie tylko działania dotyczące aktywizacji zawodowej tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do infrastruktury i oferty społecznej. Dlatego przewidziano wsparcie dla tej grupy osób defaworyzowanych w ramach przedsięwzięć: 2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej, 2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw, 2.2.1 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców.
- **bezrobotni** - przeważająca część obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior (poza miejskimi częściami gmin) ma charakter rolniczy. Z kolei większość podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa. W ostatnich latach, w każdej z gmin z obszaru LGD zauważalny jest stały, choć nierównomierny rozwój gospodarki i przedsiębiorczości. Każdego roku przybywa podmiotów gospodarczych, w tym w szczególności prowadzonych przez osoby fizyczne. Odmienne modele gospodarcze w poszczególnych gminach łączy jedno: aby utrzymać stały wzrost gospodarczy, należy odpowiednio i systematycznie wspierać lokalną przedsiębiorczość, która bazować będzie na lokalnych zasobach i korzystać z lokalnego potencjału ludzkiego. Mimo tych korzystnych elementów wzrostu gospodarczego problem bezrobocia jest nadal wskazywany jako istotny i wymagający natychmiastowych działań, mających na celu jego zniwelowanie. Szczególnym problemem jest postępujący proces wykluczenia społecznego osób długotrwale bezrobotnych. To wszystko składa się na działania założone w LSR i przewidujące wsparcie dla tej grupy defaworyzowanej w ramach przedsięwzięć: 2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej, 2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw, 2.2.1 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców.
- **osoby w wieku 50+** - wsparcie obejmie osoby, które są w szczególny sposób zagrożone utratą dotychczasowych miejsc pracy lub źródeł dochodów z różnych przyczyn: w wyniku restrukturyzacji, długotrwałej choroby, które nie miały szansy podniesienia swoich kwalifikacji itp. Takim osobom ciężko jest w tym wieku zmienić branżę, w której pracowali wiele lat, a obecnie często nie nadążają za nowoczesnymi technologiami. Do braku kompetencji często dochodzi brak wiary w siebie i w swoje umiejętności, niechęć do podnoszenia kwalifikacji, obawa przed niepowodzeniem, zły stan zdrowia. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD,

które będą takie osoby zatrudniać, w ramach przedsięwzięć: 2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej, 2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw, 2.2.1 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców.

- **osoby w wieku do 30 lat** - grupę tę tworzą osoby, które zakończyły formalną edukację, jednak mają trudności z odnalezieniem się na rynku pracy. Osób takich szybko przybywa. Często problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia (nawet ukończenie szkoły zawodowej czy technikum nie daje praktycznych podstaw zawodu, a jedynie wiedzę teoretyczną), problemy w obsłudze najnowszych technologii, braki znajomości języka obcego. Brakuje funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie kwalifikacji. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację zawodową, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać. Działania te będą wspierane w ramach przedsięwzięć: 2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej, 2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw, 2.2.1 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców.

Rozdział IV Analiza SWOT

SWOT to angielski skrót pochodzący od nazw: strenght – siły, weaknesses – słabości, opprtunities – szanse, threats – zagrożenia. Analiza SWOT umożliwia przeprowadzenie analizy zasobów wewnętrznych. Stawiając na mocne strony i wykorzystując szanse, skutecznie można niwelować słabości i unikać zagrożeń. Analiza SWOT jest techniką porządkującą informacje dotyczące zasobów tego obszaru. Została wykonana na podstawie informacji uzyskanych w diagnozie. Dotyczy całego spektrum zagadnień gospodarczych, środowiskowo-przyrodniczych, kulturowych i społecznych tego obszaru. WLGD Kraina Lasów i Jezior wykorzystała przeprowadzoną analizę SWOT do sformułowania celów operacyjnych strategii i jej przedsięwzięć.

W celu zanalizowania sytuacji oraz otoczenia obszaru działania WLGD Kraina Lasów i Jezior, poproszono o wyrażenie własnej opinii przedstawicieli środowisk lokalnych, członków stowarzyszenia, przedstawicieli gmin. Na całym etapie przygotowywania LSR uwzględniano zasadę czynnego udziału społeczności lokalnej w przygotowaniu dokumentu. Określono i stosowano metody i narzędzia pozwalające na ciągłe angażowanie społeczności lokalnej w przygotowanie LSR dla zapewnienia oddolnego charakteru LSR. Poszczególne etapy kończyły się analizą materiałów, ich usystematyzowaniem oraz skonstruowaniem wniosków. Nową LSR skonsultowano z reprezentantami wszystkich sektorów społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańcami z obszaru Krainy Lasów i Jezior.

Wyzwania stojące przed społecznością lokalną, identyfikowane były w drodze analiz statystyki publicznej oraz poprzez następujące metody partycypacyjne: ankietę elektroniczną - ankietowe badanie opinii mieszkańców obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior na temat LSR na lata 2014-2020 (e-konsultacje); ankietę audytoryjną – tożsama z ankietą elektroniczną -udostępniana w biurze LGD; spotkania konsultacyjne/prace zespołowe-warsztaty/ z przedstawicielami samorządów, organów WLGD Kraina Lasów i Jezior, przedstawicielami wszystkich sektorów; telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony przeprowadzony z mieszkańcami obszaru LGD; konsultacje społeczne na terenie każdej z 12 gmin planowanej do objęcia LSR. W efekcie powstała diagnoza obszaru LGD, określono słabe i mocne strony, szanse i zagrożenia LGD (SWOT).

Na podstawie tychże opinii dokonano szczegółowej analizy statystycznej SWOT badanego obszaru. Analiza polegała na zbadaniu silnych i słabych stron, szans i zagrożeń oraz na wyróżnieniu, które z nich i w jakim stopniu mają największy wpływ na sytuację omawianego obszaru. Jak się okazało, w żadnym z przypadków nie można mówić o decydującym czynniku, gdyż w każdej grupie zmienność wpływu poszczególnych czynników na ogólną sytuację była niewielka, co oznacza, że każdy z nich ma podobny wpływ i żadna z cech nie ma dominującej przewagi nad innymi.

SILNE STRONY (S)	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	SŁABOŚCI (W)	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY
• bogate i różnorodne środowisko przyrodnicze, walory krajobrazowe • duża spójność społeczności lokalnej objawiająca się silnymi więziami rodzinnymi, sąsiedzkimi i podejmowaniem aktywności społecznej • "zdrowa" struktura demograficzna • korzystne położenie • potencjał turystyczny, różnorodność oferty turystycznej • duża liczba wartościowych zabytków • wysoki poziom kultury rolnej • aktywność organizacji pozarządowych • bogate i kultywowane tradycje regionalne o wielowiekowej ciągłości • organizacja wielu tradycyjnych imprez i form spotkań	• diagnoza-pkt.1.Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze • diagnoza-pkt.7.Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR • diagnoza-pkt.3.Ludność • diagnoza-pkt.1.Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze i pkt.4.Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.1.Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze i pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania historyczne i kulturowe • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania historyczne i kulturowe i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania historyczne i kulturowe i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa	• niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczno-kulturalna • braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i turystycznej • niewystarczający stan infrastruktury ochrony środowiska • niedofinansowanie i potrzeby inwestycyjne gospodarstw rolniczych • niewystarczający dostęp do taniej szerokopasmowej sieci internetowej • ciągle niewystarczająca aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców • niska motywacja rolników do przekwalifikowania się • niewystarczająca współpraca między gminami • niewielka intensywność dotychczasowej współpracy trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego • niewielkie doświadczenia w	• diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania historyczne i kulturowe i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania historyczne i kulturowe i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki, i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.6.Przedstawienie

• duża aktywność w zakresie twórczości artystycznej • gęsta sieć osadnicza	obywatelskiego • diagnoza-pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki	organizacji znaczących w skali regionalnej wydarzeń kulturalnych i rekreacyjno-turystycznych • niewystarczający poziom promocji turystycznej i inwestycyjnej obszaru • niska jakość gleb • zły stan infrastruktury drogowej • niedostateczne natężenie połączeń komunikacyjnych • brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego • rozdrobnienie indywidualnych gospodarstw rolnych	działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy

SZANSE (O)	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	ZAGROŻENIA (T)	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY
• rozwój rekreacji i turystyki • postępująca poprawa wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców • wzrost gospodarczy kraju • pozyskiwanie środków unijnych • wzrost świadomości społecznej • migracja osób z miasta na tereny	• diagnoza-pkt.1.Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze i pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.3.Ludność	• tworzenie administracyjnych barier i ograniczeń rozwoju gospodarczego • ograniczone środki materialne na realizację projektów inwestycyjnych • niewystarczająca skala wsparcia Państwa w sferze ochrony zabytków • postępujące wykluczenie wielu osób z życia społecznego • emigracja osób młodych oraz osób wykwalifikowanych • zanikanie tradycji wiejskich	• diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki, pkt.5. Opis rynku pracy i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.3.Ludność • diagnoza-pkt.2.Uwarunkowania

wiejskie • rozwój pozarolniczych form aktywności gospodarczej • współpraca i wymiana doświadczeń między gminami • aktywizacja osób bezrobotnych • konsolidacja i specjalizacja gospodarstw oraz łączenie się w grupy producenckie • możliwość korzystania z funduszy UE na rozwój obszarów wiejskich • zmiana modelu spędzania wolnego czasu w części społeczeństwa: intensywne wykorzystanie czasu wolnego, aktywne formy rekreacji, preferowany kontakt ze środowiskiem naturalnym • dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania lokalnych potencjałów.	• diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego	• niestabilna polityka państwa: częste zmiany przepisów prawnych • zwiększające się możliwości wyjazdów zarobkowych skutkujące narastaniem zjawiska trwałej emigracji • niedostateczna liczba dobrze przygotowanej kadry doradczej - niewielkie możliwości skorzystania z jej usług w zakresie pozyskiwania środków z UE.	historyczne i kulturowe i pkt.6.Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy • diagnoza-pkt.4. Charakterystyka gospodarki i pkt.5. Opis rynku pracy

Analizując poszczególne silne strony okazuje się, że ważność poszczególnych z nich jest niezbyt zróżnicowana, to znaczy żaden z czynników nie gra dużo większej roli ponad innymi. Można jednak wyróżnić czynnik oceniony jako najważniejsza z silnych stron, a jest nim bogate i różnorodne środowisko przyrodnicze oraz walory krajobrazowe. Wpływ na to miały w zdecydowanie większym stopniu waga przyznana temu składnikowi niż ocena. Kolejne istotne, niemalże równoważne czynniki to: „zdrowa” struktura demograficzna, korzystne położenie, a następnie potencjał turystyczny i różnorodność oferty turystycznej. Najmniej istotna okazała się gęsta sieć osadnicza.

Wśród słabych stron znalazło się więcej czynników, a zmienność ich wpływu na ogół sytuacji była jeszcze mniej zróżnicowana. Wielość czynników i niewielkie zróżnicowanie powodują, że ich udziały w całości kategorii są niewielkie. Można je jednak uszeregować. I tak największą wadą badanego obszaru jest zły stan infrastruktury społecznej, w szczególności drogowej, czynnik ten jest najistotniejszy według ankietowanych, przy czym osiągał najwyższe z negatywnych ocen. Najślabiej odznaczyło się rozdrobnienie gospodarstw. Uwagę należy także zwrócić na czynniki takie, jak niewystarczający stan infrastruktury ochrony środowiska, brak planów zagospodarowania oraz braki w infrastrukturze turystycznej, ponieważ stanowią one elementy o dużej wadze, z których respondenci byli niezadowoleni.

Jeśli chodzi o szanse to podobnie jak pozostałe grupy czynników, również tutaj poszczególne składniki są mało zróżnicowane pod względem przypisywanej im wagi. Można tutaj także wyróżnić dwa skrajne czynniki, które wyróżniają się na tle pozostałych. Są to: rozwój turystyki, jako największa szansa rozwoju, głównie z powodu uzyskania dość wysokiej przeciętnej oceny, w mniejszym stopniu z powodu wysokiej istotności, a także konsolidacja i specjalizacja oraz łączenie się w grupy producenckie, która z kolei jest najmniej znaczącą w tej grupie cechą.

W przypadku zagrożeń, składniki tej grupy czynników charakteryzują się najmniejszą zmiennością. Spowodowane jest to małą liczbą czynników oraz faktem, że przyjmują one tylko trzy wagi w kształtowaniu ogółu zagrożeń. Największy wpływ, mają: tworzenie barier i ograniczeń rozwoju gospodarczego, migracja osób młodych i osób wykwalifikowanych, a także ograniczone środki materialne na realizację zadań inwestycyjnych, głównie z powodu wysokiej wagi według ankietowanych. Najniższy udział natomiast, osiągają dwa czynniki: pogarszanie się opłacalności produkcji rolniczej, zanikanie tradycji wiejskich, co czyni je mniejszymi zagrożeniami, zarówno z powodu mniejszego wpływu jak i z ocen nie tak niskich jak w przypadku pozostałych czynników.

Wnioski z przeprowadzonej analizy:

Rozwój funkcji gospodarczych i osadniczych obecnego obszaru Krainy Lasów i Jezior nie pociągnął za sobą dramatycznej degradacji środowiska przyrodniczego i kulturalnego. W gminach tworzących WLGD zachowane zostały unikatowe wartości pozwalające na rozwój nowych działalności w dziedzinie turystyki, rekreacji, wytwarzania lokalnych produktów rolnych, spożywczych, rzemieślniczych.

Z przeprowadzonej analizy SWOT można wyciągnąć szereg różnych wniosków wpływających na kształt LSR. Najważniejsze konkluzje wytyczające myślenie o celach i przedsięwzięciach dla obszaru LGD przedstawiają się następująco:

- atrakcyjność obszaru Krainy Lasów i Jezior dla podmiotów w otoczeniu może być bardzo wysoka ze względu na jego kulturę o wielowiekowej ciągłości i wynikające stąd możliwości kształtowania unikatowych produktów i usług, czerpiących swoją siłę z tradycji wiejskich;
- wyjątkowość walorów przyrodniczych obszaru stwarza szanse na ich lepsze gospodarcze wykorzystanie, przy jednoczesnej konieczności zachowywania zasad rozwoju zrównoważonego;
- niewątpliwym autem Krainy Lasów i Jezior jest istnienie doskonałych warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki, dzięki obecności pięknych lasów i wielu jezior. Ponadto istnieje duże zapotrzebowanie na usługi turystyczne i agroturystyczne oraz podjęcie działań w kierunku promocji obszaru objętego lokalną strategią rozwoju;

- bogata historia obszaru, wielkopolskie cechy społeczności lokalnej i obecne kontakty z zagranicą powodują, że mieszkańców obszaru cechuje gościnność i otwartość na nowe inicjatywy, a to z kolei dobrze rokuje dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych oraz tworzeniu i wdrażaniu projektów o wysokim poziomie innowacyjności;
- system wartości charakterystyczny dla Wielkopolski oraz wysoka aktywność środowisk liderek tworzą dobrą podstawę dla realizacji partnerskich projektów w ramach WLGD;
- duże zainteresowanie mieszkańców nowymi obszarami aktywności gospodarczej i społecznej świadczy o znacznych możliwościach wdrażania niekonwencjonalnych i innowacyjnych projektów;
- radykalnej modernizacji i uzupełnienia wymaga infrastruktura obszaru w taki sposób, aby odblokowywać inicjatywy społeczne, tworzyć nowe miejsca spotkań mieszkańców, mnożyć alternatywy spędzania czasu wolnego oraz zwiększać możliwości obsługi ruchu turystycznego;
- dla rozwoju obszaru konieczne jest dalsze upodmiotowienie społeczności lokalnych; powinno temu służyć w pierwszym rzędzie zwiększenie możliwości mieszkańców w podejmowaniu aktywności społecznych i gospodarczych; wymaga to ciągłego podwyższania kwalifikacji mieszkańców, a także stworzenia bazy instytucjonalnej umożliwiającej przekładanie pojedynczych i doraźnych inicjatyw w system partnerskiego wspierania rozwoju obszaru przez podmioty z różnych sektorów;
- zbyt mało uwagi poświęcają mieszkańcy aktywnemu wypoczynkowi - mimo korzystnych warunków przyrodniczo-krajobrazowych zainteresowanie aktywną rekreacją jest ograniczone;
- pomimo wielu osiągnięć w działalności społecznej, a także w dziedzinie sportu i kultury, obok grup społecznych stale angażujących się w różnego rodzaju inicjatywy znaczna część mieszkańców pozostaje obojętna na to, co dzieje się w ich otoczeniu – realizacja LSR powinna przyczynić się do „otwarcia” małych, zamkniętych środowisk i zawiązywania realnego partnerstwa lokalnego wykorzystującego potencjał obszaru;
- sposób realizacji jakichkolwiek projektów musi uwzględniać konieczność zachowania wielkiego atutu Krainy Lasów i Jezior, jakim jest wiejski charakter obszaru i silne pozytywne więzi, występujące w ramach społeczności lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem więzi sąsiedzkich i skłonności do podejmowania działań na rzecz lokalnej wspólnoty.

Przedsięwzięcia zaplanowane w niniejszej LSR mają na celu rozwijanie mocnych stron i niwelowanie słabych poprzez usprawnienie tych dziedzin życia gospodarczego oraz społecznego, które wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców i przyczynią się do wzrostu poziomu gospodarczego obszaru LGD. Szczególna uwaga poświęcona będzie potrzebom grup docelowych oraz zidentyfikowanych grup defaworyzowanych.

Rozdział V Cele i wskaźniki

1. Specyfika i opis celów oraz przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania

Cele ogólne i szczegółowe LSR zostały oparte na wnioskach z przeprowadzonej analizy SWOT i diagnozy obszaru. Poszczególne cele wynikają z przyjętej wizji rozwoju obszaru WLGD Kraina Lasów i Jezior do 2022 roku. Cele są odzwierciedleniem wizji tj. narzędziem w jaki sposób Lokalna Grupa Działania będzie wizję realizować.

Wizja rozwoju jest opisem stanu, który zamierzamy osiągnąć w perspektywie wieloletniej. Z punktu widzenia planowania strategicznego jest obrazem, którego realizacja powinna być wyznacznikiem działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w rozwój całego obszaru objętego niniejszą strategią.

W wyniku prowadzonych dyskusji w procesie konsultacji społecznych z zaangażowanymi partnerami przyjęto wizję, którą można ująć w następujących sformułowaniach:

W wyniku realizacji założeń niniejszej strategii i innych działań, wykonywanych przez wiele podmiotów, działających w cechującej się bogactwem kulturowo-przyrodniczym Krainie Lasów i Jezior, rozwinięta jest nowoczesna, oparta o wydajne i zdrowe technologie, dobrze zorganizowana działalność rolnicza. Istnieją dogodne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej, zwłaszcza w obszarze turystyki i rekreacji. Powoduje to dywersyfikację możliwości rozwojowych oraz podniesienie poziomu życia i zadowolenia mieszkańców. Szereg realizowanych innowacyjnych projektów społecznych i inwestycyjnych we wszystkich obszarach życia sprawia, że społeczność lokalna działa w sposób aktywny i przedsiębiorczy. Mieszkańcy są otwarci i zaangażowani w otaczające ich sprawy, mają możliwość realizowania swoich życiowych planów.

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel całości strategii. Określa, jaki powinien być wizerunek regionu w perspektywie następnych kilkunastu lat i jakie są priorytety strategii i realizujących ją samorządów w działaniach na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest ona sentencją, która najlepiej ujmuje główne kierunki działania samorządów i innych jednostek, kreujących rozwój tego obszaru, jednocześnie wskazuje priorytety działalności w najbliższych latach, ale przede wszystkim jest podsumowaniem całego opracowywanego planu strategicznego.

Wypracowana misja rozwoju, pokazuje pozytywny obraz Krainy Lasów i Jezior w perspektywie nadchodzących lat. Przeprowadzone analizy i wyartykułowane potrzeby mieszkańców, pozwalają na określenie zarówno wizji i misji, jak i głównych celów strategii. Przedstawiona misja wypracowana została wspólnie z uczestnikami warsztatów i debat. Opisuje ona główne kierunki działań w przyszłości. Misja wyraźnie określa charakter obszaru i wskazuje jego atuty. Z misji bezpośrednio wynikają obszary, które powinny być rozwijane.

Na podstawie analizy silnych stron oraz braków i problemów, biorąc pod uwagę wszystkie zidentyfikowane uwarunkowania rozwoju omawianego obszaru, sformułowano następującą deklarację misji:

Dążymy do osiągnięcia wysokiej jakości życia na obszarze Krainy Lasów i Jezior poprzez szybki i zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny dzięki partnerskiemu współdziałaniu władz, mieszkańców i biznesu oraz otwarciu na innowacje i nowoczesne technologie.

Jak widać zarówno wizja, jak i misja niniejszej LSR bezpośrednio nawiązuje do wizji i misji poprzedniej LSR na lata 2009-2014. Spowodowane to jest zarówno uniwersalnością i ponadczasowością przyjętych sformułowań, jak i niewielkimi kwotami przeznaczonymi na realizację LSR. Pomimo realizacji w ramach LSR w latach 2010-2015 ponad 220 operacji i wykorzystaniu przez beneficjentów zdecydowanej większości przyznanych środków finansowych oraz osiągnięcia (a w niektórych przypadkach przekroczenia) stanu docelowego zakładanych wskaźników produktu i rezultatu, sformułowane w latach 2008-2009 wizja, misja i cele strategii pozostają w znacznym stopniu aktualne.

W procesie planowania strategicznego przy tworzeniu strategii określono najpierw cele ogólne, dzięki którym realizowana będzie wizja oraz cele szczegółowe, które będą realizowały cele ogólne.

Cele szczegółowe określają obszary, które będą wspierane środkami z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, na lata 2014 – 2020. Z celów szczegółowych wynikają przedsięwzięcia, a z nich preferowane typy projektów, które będą brane pod uwagę podczas wyboru konkretnych projektów do realizacji lokalnej strategii rozwoju.

Po określeniu wizji i misji działania Lokalnej Grupy Działania, w wyniku prac warsztatowych wypracowano cele ogólne. Są to cele strategiczne o charakterze długofalowym, których osiągnięcie będzie przybliżać pożądany stan rozwoju obszaru, nakreślony w jego wizji.

Cele te są następujące:

Cel ogólny 1

Poprawa jakości życia na obszarze działania WLGD Kraina Lasów i Jezior

Cel ogólny 2

Wzrost poziomu aktywności mieszkańców Krainy Lasów i Jezior

W ramach celów ogólnych sformułowano cele szczegółowe, których realizacja, poprzez konkretne działania, będzie przyczyniała się do osiągnięcia celu ogólnego. Cele te są następujące:

cel szczegółowy 1.1.

Poprawa stanu infrastruktury Krainy Lasów i Jezior

cel szczegółowy 1.2.

Promocja atrakcyjnego wizerunku Krainy Lasów i Jezior

cel szczegółowy 1.3.

Zachowanie dziedzictwa lokalnego Krainy Lasów i Jezior

cel szczegółowy 2.1.

Rozwój gospodarczy Krainy Lasów i Jezioru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców

cel szczegółowy 2.2.

Wzmacnianie kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior

Powiązania diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów z planowanymi przedsięwzięciami w oparciu o konsultacje społeczne przedstawia poniższa matryca logiczna. Matryca logiczna prezentuje wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu, które wskazują na długookresowe i krótkookresowe skutki podjętych operacji.

Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników z planowanymi przedsięwzięciami

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Oddziaływanie	Cele szczegółowe	Rezultaty	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
• niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczno-kulturalna • braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej i turystycznej • niewystarczający stan infrastruktury ochrony środowiska • ciągle niewystarczająca aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców • zły stan infrastruktury drogowej • niedostateczne natężenie połączeń	1.0 Poprawa jakości życia na obszarze działania Krainy Lasów i Jezior	W1.0 Zmiana salda migracji na 1000 osób	1.1 Poprawa stanu infrastruktury Krainy Lasów i Jezior	W1.1 Liczba osób korzystających z nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	1.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	• sytuacja makroekonomiczna kraju • zmiana modelu spędzania wolnego czasu w części społeczeństwa: intensywne wykorzystanie czasu wolnego, aktywne formy rekreacji, preferowany kontakt ze środowiskiem naturalnym • dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania lokalnych potencjałów • ograniczone środki materialne na realizację projektów
				W1.1 Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	1.1.2 Utrzymanie lub tworzenie nowych miejsc pracy w ramach rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	

komunikacyjnych • brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego • potrzeba rozwoju rekreacji i turystyki • problemy społeczne w grupach docelowych i defaworyzowanych dla których powinny być rozwijane alternatywy spędzania czasu wolnego • problemy zdrowotne w społeczeństwie - konieczność aktywizowania fizycznego mieszkańców				W1.1 Liczba utworzonych miejsc pracy			inwestycyjnych • postępujące wykluczenie wielu osób z życia społecznego • niestabilna polityka państwa: częste zmiany przepisów prawnych
• niewielkie doświadczenia w organizacji znaczących w skali			1.2 Promocja atrakcyjnego wizerunku Krainy Lasów i Jezior	W1.1 Liczba utrzymanych miejsc pracy W1.2 Liczba odbiorców działań promocyjnych	1.2.1 Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez organizację wydarzeń promocyjnych	Liczba wydarzeń/imprez	• sytuacja makroekonomiczna kraju • zmiana modelu

regionalnej wydarzeń kulturalnych i rekreacyjno-turystycznych. • niewystarczający poziom promocji turystycznej i inwestycyjnej obszaru. • potrzeba rozwoju rekreacji i turystyki • rosnące zainteresowanie kulturą lokalną				W1.2 Liczba osób uczestnicząca w zorganizowanych wydarzeniach promocyjnych	1.2.2 Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez inne działania (z wyłączeniem organizacji wydarzeń promocyjnych)	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	spędzania wolnego czasu w części społeczeństwa: intensywne wykorzystanie czasu wolnego, aktywne formy rekreacji, preferowany kontakt ze środowiskiem naturalnym • dynamiczny rozwój nowych form i typów turystyki zwiększający możliwości wykorzystywania lokalnych potencjałów • upowszechnienie dostępu do Internetu
				W1.2 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	1.2.3 Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	
				W1.2 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych			
• ciągle niewystarczająca aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców • konieczność wzmocnienia trendu w zakresie kultywowania tradycji • rosnące zainteresowanie			1.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego Krainy Lasów i Jezior	W1.3 Liczba osób korzystających z nowego wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1.3.1 Ochrona i udostępnianie cennych elementów dziedzictwa lokalnego	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	• sytuacja makroekonomiczna kraju • niewystarczająca skala wsparcia Państwa w sferze ochrony zabytków • zanikanie tradycji wiejskich
						Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	
						Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących	

kulturą lokalną						wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	
• niedostateczny rozwój gospodarczy obszaru WLGD • mało innowacyjna przedsiębiorczość • potrzeba wsparcie grup defaworyzowanych w dostępie do rynku pracy • rozdrobnienie indywidualnych gospodarstw rolnych	2.0 Wzrost poziomu aktywności mieszkańców Krainy Lasów i Jezior	W2.0 Wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON	2.1 Rozwój gospodarczy Krainy Lasów i Jezioru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców	W2.1 Liczba utworzonych miejsc pracy	2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	• poprawa wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców • sytuacja makroekonomiczna kraju • rozwój pozarolniczych form aktywności gospodarczej • tworzenie barier administracyjnych i ograniczeń rozwoju gospodarczego • postępujące wykluczenie wielu osób z życia społecznego • emigracja osób młodych oraz osób wykwalifikowanych • niestabilna polityka państwa: częste zmiany przepisów prawnych
					2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	

• ciągle niewystarczająca aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców • niska motywacja rolników do przekwalifikowania się • niewielka intensywność dotychczasowej współpracy trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego			2.2 Wzmacnianie kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior	W2.2 Liczba osób przeszkolonych	2.2.1 Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców	Liczba szkoleń	• poprawa wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców • sytuacja makroekonomiczna kraju • postępujące wykluczenie wielu osób z życia społecznego • emigracja osób młodych oraz osób wykwalifikowanych • niedostateczna liczba dobrze przygotowanej kadry doradczej - niewielkie możliwości skorzystania z jej usług w zakresie pozyskiwania środków z UE
				W2.2 Liczba osób oceniających szkolenia, jako adekwatne do oczekiwań		Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	
				W2.2 Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/wydarzeniach adresowanych do mieszkańców		Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	
				W2.2 Liczba odwiedzin strony internetowej LGD		Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	

Uwagi do interpretacji tabeli:

1. „Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne” dotyczą tych zagadnień opisanych w diagnozie i w analizie SWOT, które bądź mają charakter negatywny i wymagają naprawy/eliminacji, bądź pozytywny i wymagają wsparcia poprzez realizację operacji.
2. „Czynniki zewnętrzne mające wpływ (...)” to zarówno czynniki, które mają pozytywny wpływ na realizację przedsięwzięcia (czyli umożliwią, ułatwią, przyspieszą wdrożenie operacji), jak i negatywny (czyli mogą uniemożliwić, utrudnić, opóźnić jego wdrażanie).

2. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR

Przyjęte w niniejszej LSR cele są celami o charakterze strategicznym i długim horyzoncie realizacji (do 2022 r.), w pełni korespondują z celami określonymi w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2022. W szczególności wpisują się w priorytet 6 PROW na lata 2014-2022: *Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*, a także priorytet 1 *Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich*. Cele naszej LSR są zbieżne z celami szczegółowymi PROW: 6A) *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy*, a przede wszystkim 6B) *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*. Świadczy o tym wspieranie w ramach realizacji LSR operacji mających na celu: wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR, zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikację źródeł dochodu, podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy, podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji, rozwój produktów lokalnych, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej oraz rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.

Ponadto, LSR, zgodnie z wymaganiami PROW, wskazuje grupy defaworyzowane, które będą premiowane w zakresie uzyskiwania wsparcia w ramach LSR w kontekście dostępu do rynku pracy.

Cele ogólne i szczegółowe oraz przedsięwzięcia przewidziane w LSR definiują, że operacje realizowane w jej ramach powinny wykorzystywać lokalne zasoby i potencjał: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców.

Obydwa cele ogólne są ze sobą komplementarne, ponieważ dotyczą rozwoju dwóch podstawowych sfer działalności człowieka – pracy i czasu wolnego.

Cele i przedsięwzięcia LSR są także zgodne z wszystkimi celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Przyjęte kryteria wyboru i oceny operacji i grantobiorców preferują operacje uwzględniające zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu, a także operacje innowacyjne.

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania, przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji oraz specyfikacja wskaźników

Niniejsza LSR przewiduje dwa cele ogólne. Tabela poniżej przedstawia osobno każdy z nich, przypisane im cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia, a także wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu. W tabeli przedstawiono również źródła danych, na podstawie których dokonywane będą pomiary wskaźników oraz tam, gdzie to możliwe – sposób ich pomiaru. Wskaźniki będą dokumentowane przez biuro LGD na bieżąco, z chwilą pojawienia się ich, bądź w sposób określony w tabeli (np. ankiety). W celu uaktualniania wskaźników, biuro LGD dokonywać będzie ich okresowych zestawień. Dokumentacja dotycząca wskaźników będzie prowadzona elektronicznie oraz papierowo.

LSR nie wyodrębnia wskaźników kluczowych. W toku dyskusji na warsztatach poświęconych tworzeniu LSR, w oparciu o wiedzę i doświadczenie uczestników oraz dane zebrane w trakcie konsultacji społecznych, sformułowano wskaźniki, które uznano za jednakowo ważne ze względu na charakter obszaru LGD. Tylko zrównoważona realizacja ich wszystkich może zapewnić prawidłowy i oczekiwany rozwój obszaru LGD zarówno w zakresie społecznym jak i gospodarczym.

W tabeli podano wartość początkową wskaźników według stanu na rok 2015. Datę tę uznano za punkt początkowy pomiarów ze względu na to, iż rok 2015 bezpośrednio poprzedza rok planowanego uruchomienia

środków z PROW. Dla przejrzystości pomiarów przyjęto wartość wskaźników początkowych jako 0 (zero). Wskaźniki produktu i rezultatu mają osiągnąć planowaną wartość (stan docelowy) w roku 2022. Przyjęto tę datę ponieważ realizacja operacji finansowanych w ramach PROW na lat 2014-2022 jest przewidywana do tego roku. Natomiast wskaźniki oddziaływania mają osiągnąć planowaną wartość (stan docelowy) w roku 2023 – rok po zakończeniu wdrażania LSR.

Źródłem finansowania przewidzianych w LSR operacji będą środki pochodzące z PROW oraz wkład własny wnioskodawców, o wielkości zależnej od rodzaju operacji.

Cele i wskaźniki

1.0	CEL OGÓLNY	Poprawa jakości życia na obszarze działania Krainy Lasów i Jezior				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Poprawa stanu infrastruktury Krainy Lasów i Jezior				
1.2		Promocja atrakcyjnego wizerunku Krainy Lasów i Jezior				
1.3		Zachowanie dziedzictwa lokalnego Krainy Lasów i Jezior				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0		Zmiana salda migracji na 1000 osób	os.	0	1,0	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.1		Liczba osób korzystających z nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	os.	0	5000	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
W1.1		Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	os.	0	4200	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
W1.1		Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	0	1	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
W1.1		Liczba utrzymanych miejsc pracy	etat	0	4	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
W1.2		Liczba odbiorców działań promocyjnych	os.	0	10000	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów

W1.2	Liczba osób uczestnicząca w zorganizowanych wydarzeniach promocyjnych	os.	0	5000	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów					
W1.2	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	szt.	0	4	Dane własne LGD					
W1.2	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych LSR	szt.	0	4	Dane własne LGD					
W1.3	Liczba osób korzystających z nowego wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	os	0	3000	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów					
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe		Sposób realizacji		Wskaźniki produktu				
						Nazwa		Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Jednostka miary		Początkowa 2015 rok	Końcowa 2022 rok	
1.1.1	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	samorządy, mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe	konkurs	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	34	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów		
				Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	km	0	7,00	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów		
				Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	km	0	0,40	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów		

				Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	szt.	0	13	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
1.1.2	Utrzymanie lub tworzenie nowych miejsc pracy w ramach rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	samorządy, mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe	konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	szt.	0	5	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
1.2.1	Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez organizację wydarzeń promocyjnych	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, turyści	konkurs	Liczba wydarzeń/imprez	szt.	0	6	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
1.2.2	Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez inne działania (z wyłączeniem organizacji wydarzeń promocyjnych)	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, turyści	konkurs	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	6	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
1.2.3	Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej	mieszkańcy, turyści	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	4	Dane własne LGD
1.3.1	Ochrona i udostępnianie cennych elementów dziedzictwa lokalnego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, turyści	konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	0	5	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów

				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	0	5	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
				Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	0	5	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów

2.0	CEL OGÓLNY	Wzrost poziomu aktywności mieszkańców Krainy Lasów i Jezior							
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój gospodarczy Krainy Lasów i Jezioru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców							
2.2		Wzmacnianie kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior							
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
W2.0	Wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON		szt.	0	200	Dane statystyczne GUS			
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
W2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy		etat	0	111	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów			
W2.2	Liczba osób przeszkolonych		os.	0	250	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów			
W2.2	Liczba osób oceniających szkolenia, jako adekwatne do oczekiwań		os.	0	200	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów			
W2.2	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/wydarzeniach adresowanych do mieszkańców		os.	0	150	Dane własne LGD			
W2.2	Liczba odwiedzin strony internetowej LGD		os.	0	740 000	Dane własne LGD			
		Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu			Źródło danych/sposób pomiaru	
					Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
							Początkowa 2015 rok		Końcowa 2022 rok

2.1.1	Zakładanie nowej działalności gospodarczej	mieszkańcy chcący założyć działalność gospodarczą, w szczególności z grup defaworyzowanych	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	83	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
2.1.2	Rozwój istniejących przedsiębiorstw	przedsiębiorcy, w szczególności z grup defaworyzowanych	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	28	Dane własne LGD, dane przekazane przez beneficjentów
2.2.1	Podnoszenie wiedzy i umiejętności mieszkańców	mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane, organizacje pozarządowe, członkowie organów i pracownicy LGD	aktywizacja, koszty bieżące	Liczba szkoleń	szt.	0	20	Dane własne LGD
				Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	os/dzień	0	200	Dane własne LGD
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	350	Dane własne LGD
				Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	0	6	Dane własne LGD

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięć:

Potrzeba realizacji przedsięwzięć określonych w niniejszej tabeli wynika z przeprowadzonej diagnozy oraz następujących po niej działań konsultacyjnych, służących zdefiniowaniu najbardziej adekwatnych do zidentyfikowanych potrzeb rozwiązań. Przedsięwzięcia stanowią zatem wyraz pracy lokalnej społeczności nad strategią, wskazując drogi dojścia do realizacji celów szczegółowych, a w rezultacie poszczególnych celów ogólnych. Decydujący wpływ na wybór przedsięwzięć miały zapisy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2022 oraz przepisy europejskie i krajowe, których określono zakresy rzeczowe operacji, które mogą uzyskać dofinansowanie w ramach wdrażania niniejszej LSR. W szczególności były to przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz zapisy regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, który przesądził, iż 50% budżetu LSR przeznaczonego na realizację poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach PROW przeznaczone jest na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy.

Uzasadnienie wyboru wskaźników:

Przy wyborze wskaźników kierowano się zapisami Poradnika dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020, a w szczególności załącznika nr 1 do tego Poradnika. W efekcie do poszczególnych celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć przypisano wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu zbieżne z obowiązkowymi wskaźnikami wskazanymi w tym załączniku.

Wartość wskaźników stanowi bezpośredni efekt konsultacji społecznych odzwierciedlający potrzebę systemowego rozwiązania zidentyfikowanych na obszarze LSR problemów w danym zakresie oraz efektywności kosztowej dla danego typu wskaźnika, określonej na podstawie danych historycznych (operacje w ramach Oś IV Leader PROW 2007-2013) i aktualnych stawek rynkowych.

Wskaźniki produktu przypisane do przedsięwzięć 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.2.2, 1.3.1 oraz 2.2.1 są pochodną konkretnych pomysłów i potrzeb zgłaszanych przez partnerów WLGD i potencjalnych beneficjentów LSR, oczywiście dopasowaną do możliwości finansowych LSR, w szczególności do kwot, które mogą być przeznaczone do realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Wskaźniki produktu przypisane do przedsięwzięć 2.2.1 i 2.2.2 wynikają z przyjętych założeń, w szczególności założonej wysokości wsparcia poszczególnych operacji tj. wysokość premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej – 50 tys. zł oraz maksymalna wysokość wsparcia na rozwój działalności gospodarczej – 100 tys. zł na 1 miejsce pracy. Wartość wskaźników rezultatu przypisane do poszczególnych celów szczegółowych stanowi bezpośredni wynik konsultacji społecznych odzwierciedlający minimalne wymagania dla efektywności systemowego rozwiązania zidentyfikowanych na obszarze LSR problemów w danym zakresie oraz efektywności kosztowej dla danego typu wskaźnika, określonej na podstawie danych historycznych (operacje w ramach Oś IV Leader PROW 2007-2013).

Wskaźniki oddziaływania wybrano kierując się ich adekwatnością do poszczególnych celów ogólnych oraz możliwością dokonywania ich pomiarów na podstawie dostępnych obiektywnych źródeł informacji. Pominięto przy tym wskaźniki, na które decydujący wpływ mają czynniki makroekonomiczne (np. stopa bezrobocia, dochody gmin itp.) ponieważ ich monitoring w ramach LSR mógłby prowadzić do błędnych wniosków na temat skuteczności wdrażania LSR.

Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW – tzw. operacje konkursowe,
- projekty grantowe,
- projekty współpracy.

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu operacji. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami europejskimi i krajowymi obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR (co w szczególności ujęte zostało w sposobie sformułowania kryteriów). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiły sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych typów operacji (wraz z przypisaniem ich do zaplanowanych w LSR przedsięwzięć) znajduje się na końcu rozdziału.

Dla wyboru i oceny operacji konkursowych i projektów grantowych, o oparciu o przepisy unijne i krajowe odnośnie wymagań, jakie musi spełnić LGD przy wyborze operacji, opracowane zostały:

- procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR;
- procedury wyboru i oceny grantobiorców.

Powyższe procedury są udostępniane na stronie internetowej WLGD oraz dostępne dla każdego potencjalnego beneficjenta w Biurze stowarzyszenia.

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz ww. procedur. Wszystkie te dokumenty zostały opracowane równolegle z niniejszą strategią oraz przyjęte uchwałą Walnego Zebrania Członków WLGD. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji;
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. *Deklaracji bezstronności i poufności*, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD; poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń, czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji konkursowych oraz grantobiorców jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiadają Prezydium Rady i Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę i podejmuje ważne decyzje proceduralne.

Zapisy Regulaminu Rady oraz w.w. procedur są zgodne z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi oraz uwzględniają wymagania zawarte w *Instrukcji wypełniania wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)* oraz w *Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 1/1/2015 w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Dla wyboru i oceny operacji konkursowych i projektów grantowych, o oparciu o właściwe przepisy unijne i krajowe opracowane zostały:

- kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów;
- kryteria wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów.

Wszystkie te dokumenty zostały opracowane równoległe z niniejszą strategią oraz przyjęte uchwałą Walnego Zebrania Członków WLGD.

Propozycja kryteriów została opracowana na podstawie diagnozy obszaru i ludności oraz analizy SWOT. Kryteria były również szeroko konsultowane z lokalną społecznością. Opracowane kryteria mają charakter oceny wagowo-punktowej i zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Kryteria zostały przygotowane w podziale na poszczególne przedsięwzięcia, uwzględniające ich specyfikę oraz możliwy do realizacji w ich ramach zakres operacji.

Opracowane kryteria spełniają warunki dotyczące ich obiektywności, niedyskryminującego charakteru, przejrzystości i mierzalności. Przy kryteriach określone zostały zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości, jakie może uzyskać wniosek. Każde z kryteriów posiada opis, a tam, gdzie to konieczne – zamieszcza definicje pojęć.

Zmiany kryteriów dokonać może Walne Zebrania Członków WLGD w drodze uchwały, zgodnie ze swoimi statutowymi kompetencjami, na wniosek Rady WLGD, w ramach ewaluacji LSR, na podstawie raportu częściowego zawierającego wnioski i rekomendacje dotyczące lokalnych kryteriów wyboru. Zmiana kryteriów następuje po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i uzyskaniu zgody instytucji wdrażającej na ich zmianę. O zmianie kryteriów informowani są członkowie LGD i potencjalni beneficjenci.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny

Jednym z kryteriów wyboru operacji jest innowacyjność. Jest ona rozumiana w szerokim znaczeniu tego słowa. Przy jej definiowaniu przyjęto interpretację zapisów zawartych w *Podręczniku Oslo - Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*¹ i dostosowano ją do potrzeb operacji przewidzianych w niniejszej LSR.

Zatem innowacyjność w odniesieniu do operacji przewidzianych w LSR oznacza:

---

¹ „Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data – Oslo Manual” *Podręcznik Oslo - Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*. Wyd. 3 OECD i Eurostatu z 2005

- dla operacji z zakresu podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości: wprowadzenie nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej, modelu organizacyjnego na poziomie co najmniej gminy. Udowodnienie innowacyjności leży po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z jego oświadczenia i opisu); im większa skala innowacyjności, tym wyższa punktacja wniosku;
- dla operacji z zakresu inwestycji: niestandardowe lub pro-ekologiczne rozwiązania konstrukcyjne, technologiczne, architektoniczne lub/i partycypacyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury (współpraca międzysektorowa służąca realizacji celów inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu), w skali co najmniej gminy. Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu projektu inwestycji; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności;
- dla operacji nieinwestycyjnych: niestandardowe wykorzystanie w ramach operacji lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych, istniejącej infrastruktury itp.), a zwłaszcza pozytywny wpływ na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub/i nowatorskie podejście w projekcie do wsparcia grup defaworyzowanych, w skali co najmniej gminy. Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu; oceniany będzie brak lub istnienie innowacyjności.

4. Informacja o realizacji projektów grantowych i projektach współpracy

WLGD Kraina Lasów i Jezior nie planuje realizować projektów grantowych.

WLGD Kraina Lasów i Jezior planuje wziąć udział w realizacji czterech projektów współpracy, w tym co najmniej jednego międzynarodowego, w którym minimum jeden z partnerów będzie LGD mającym siedzibę w innym kraju Unii Europejskiej.

Tematyka planowanych projektów współpracy będzie zgodna z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności w zakresie:

- wzmocnienia kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych;
- rozwoju rynków zbytu produktów i usług lokalnych,
- zachowania dziedzictwa lokalnego;
- rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej;
- promowania obszaru objętego niniejszą strategią, w tym produktów lub usług lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości;
- stworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.

5. Warunki przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”

przedsięwzięcia	dopuszczalny zakres operacji	rodzaj beneficjenta	intensywność wsparcia %	maksymalna wysokość wsparcia na jedną operację PLN
1.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej; budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej, w których są świadczone usługi społeczne, zdrowotne, opiekuńczo-wychowawcze lub edukacyjne dla ludności lokalnej, z siecią dróg publicznych albo skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów; zachowanie dziedzictwa lokalnego; rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych, z wyłączeniem operacji polegających na budowie lub modernizacji targowisk	jednostki sektora finansów publicznych	do 63,63	bez ograniczeń
		pozostałe podmioty	do 100	300 000
1.1.2 Utrzymanie lub tworzenie nowych miejsc pracy w ramach rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury społecznej	rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej; zachowanie dziedzictwa lokalnego; rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych, z wyłączeniem operacji polegających na budowie lub modernizacji targowisk	jednostki sektora finansów publicznych	do 63,63	bez ograniczeń
		pozostałe podmioty	do 100	300 000
1.2.1 Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez organizację wydarzeń promocyjnych	promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych – wyłącznie przez organizację wydarzeń promocyjnych	jednostki sektora finansów publicznych	do 63,63	100 000*
		pozostałe podmioty	do 100	100 000

1.2.2 Promocja obszaru Krainy Lasów i Jezior poprzez inne działania (z wyłączeniem organizacji wydarzeń promocyjnych)	promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych – poprzez wszelkie inne działania - z wyłączeniem organizacji wydarzeń promocyjnych	jednostki sektora finansów publicznych	do 63,63	100 000*
		pozostałe podmioty	do 100	100 000
1.3.1 Ochrona i udostępnianie cennych elementów dziedzictwa lokalnego	zachowanie dziedzictwa lokalnego	jednostki sektora finansów publicznych	do 63,63	200 000*
		pozostałe podmioty	do 100	200 000
2.1.1 Zakładanie nowej działalności gospodarczej	rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez podejmowanie działalności gospodarczej oraz podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje	podmiot zamierzający rozpocząć działalność gospodarczą	nie dotyczy – pomoc w formie płatności ryczałtowej	50 000
2.1.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw	rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez rozwijanie działalności gospodarczej oraz podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje	mikro- i mali przedsiębiorcy	do 50	100 000

Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczynanie działalności gospodarczej (w formie płatności ryczałtowej) ustalono na 50 000 zł jako optymalną dla obszaru WLGD. Przyjęto najniższą możliwą kwotę, biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą obszaru WLGD i średnią wysokość wsparcia przyznawanego na podejmowanie działalności gospodarczej w okresie 2007-2013, a także kierując się chęcią przyznania pomocy jak największej liczbie beneficjentów, biorąc pod uwagę ogromne potrzeby w tym zakresie na terenie WLGD Kraina Lasów i Jezior.

* w przypadku wniosków złożonych przez jednostki sektora finansów publicznych maksymalną wysokość wsparcia na jedną operację w PLN ustala się dzieląc deklarowaną przez wnioskodawcę wartość wkładu EFRROW przez liczbę 0,6363.

Rozdział VII Plan działania

Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktów (sporządzony na obowiązkowym formularzu) stanowi załącznik do niniejszej LSR. Zawiera on także wskaźniki rezultatu odnoszące się do liczby utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy w celu przedstawienia planowanego wsparcia na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW.

Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą miały na celu systematyczną realizację założeń celów LSR Krainy Lasów i Jezior na lata 2016-2022: celów i przedsięwzięć oraz przyporządkowanych im wskaźników. Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalane w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru:

1 etap: lata 2016-2018

2 etap: lata 2019-2021

3 etap: lata 2022-2023

Wszystkie nabory wniosków i operacje planowane do realizacji, zostały zaplanowane w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyk związanych z osiąganiem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania. Osiągnięcie docelowego stanu wszystkich wskaźników produktu i rezultatu planowane jest już na rok 2021, podobnie jak wydatkowanie wszystkich środków finansowych na realizację LSR. Spowodowane jest to przede wszystkim niewielką w stosunku do potrzeb i oczekiwań kwotą środków jaka może być przeznaczona na jej realizację oraz bardzo długim czasem oczekiwania potencjalnych beneficjentów na uruchomienie środków z perspektywy finansowej UE 2014-2020. Oznacza to, że zakłada się realizację większości operacji w pierwszych latach wdrażania LSR.

Większość środków finansowych (w planie działania kwoty oznaczają okres wypłaty pomocy beneficjentom, a nie wyboru operacji) z powyższych względów także zostanie wydatkowana w 1 etapie wdrażania LSR.

Ze względu na stopień przygotowania poszczególnych kategorii beneficjentów i typy operacji zakłada się, że w pierwszej kolejności zostaną przeprowadzone nabory na operacje związane z budową lub przebudową infrastruktury (przedsięwzięcia 1.1.1 i 1.1.2), następnie na operacje związane z zakładaniem nowej działalności gospodarczej i rozwojem istniejących przedsiębiorstw (przedsięwzięcia 2.1.1 i 2.1.2). W ostatniej kolejności zostaną zrealizowane projekty grantowe. Harmonogram naborów wniosków stanowić będzie załącznik do umowy ramowej.

Przez cały okres trwania naborów prowadzone będzie systematyczne doradztwo oraz szkolenia dla beneficjentów. Ich intensywność oraz tematyka będą na bieżąco modyfikowane w zależności od potrzeb wnioskodawców oraz zakresu oczekiwanego wsparcia.

Rozdział VIII Budżet LSR

Niniejsza LSR jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki PROW na lata 2014 – 2020. Budżet LSR w podziale na poszczególne zakresy wsparcia tj. realizację operacji w ramach LSR, wdrażanie projektów współpracy, koszty bieżące i aktywizację, a także dodatkowo „Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020” - stanowi załącznik do niniejszej LSR. Wysokość kosztów bieżących i środków na wdrażanie projektów współpracy określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi.

W planie finansowym uwzględniono wielkość wkładu w podziale na wkład EFRROW, budżet państwa oraz wkład pochodzący od beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, dla których określono wsparcie na działania inwestycyjne, wymagające większych nakładów finansowych.

Koszty określone jako bieżące to przede wszystkim koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biur LGD.

Kolejną grupę kosztów stanowią wydatki na działania aktywizacyjne. Obejmują one koszty związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR, animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji celów oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD.

W budżecie LSR zabezpieczono także środki finansowe na realizację projektów współpracy. Wynoszą one 2 % wysokości wsparcia z budżetu przeznaczanego na realizację działania 19.2.

Na kształt budżetu, a w szczególności na przeznaczenie określonych kwot na poszczególne cele i przedsięwzięcia decydujący wpływ miał obowiązek przeznaczenia 50 % budżetu LSR przeznaczanego na realizację poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach PROW na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy. Niemniej budżet jest powiązany z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Zgodnie z wynikami konsultacji społecznych oraz wnioskami wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy obszaru i analizy SWOT większość środków przeznaczonych na realizację celu ogólnego 1.0 *Poprawa jakości życia na obszarze działania Krainy Lasów i Jezior* została przypisana do przedsięwzięć mających na celu *Poprawę stanu infrastruktury Krainy Lasów i Jezior* (cel szczegółowy 1.1). Cele szczegółowe 1.2 *Promocja atrakcyjnego wizerunku Krainy Lasów i Jezior* i 1.3 *Zachowanie dziedzictwa lokalnego Krainy Lasów i Jezior*, chociaż ważne, będą realizowane za pomocą stosunkowo skromnych środków finansowych w ramach projektów grantowy i współpracy. Spośród środków przeznaczonych na realizację celu ogólnego 2.0 *Wzrost poziomu aktywności mieszkańców Krainy Lasów i Jezior* zdecydowana większość trafi na przedsięwzięcia związane z realizacją celu szczegółowego 2.1 *Rozwój gospodarczy Krainy Lasów i Jezioru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców*. Pozostałe zostaną przeznaczone na realizację celu szczegółowego 2.2 *Wzmacnianie kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior*.

Rozdział IX Plan komunikacji

Celem planu komunikacji jest zarówno bieżące informowanie mieszkańców o stanie realizacji celów LSR (w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników), jak i bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR. Zakłada się, że intensyfikacja przekazu dotyczącego praktycznych aspektów realizacji zapisów dokumentu przełoży się na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w działalność LGD, a tym samym pozytywnie wpłynie na jakość zgłaszanych operacji i wniosków. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Lokalnej Grupy Działania. Celem działań komunikacyjnych jest ponadto utrwalenie i pogłębienie akceptacji i przychylności mieszkańców obszaru LGD dla realizacji LSR. Podjęte założenia wynikają bezpośrednio z doświadczeń związanych z realizacją poprzedniej strategii (wyniki badań ewaluacyjnych), a także propozycji i uwag zgłaszanych przez uczestników otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych. W toku analiz oraz dyskusji zidentyfikowano dotychczasowe problemy z komunikacją i promowaniem działalności LGD. Zaproponowany plan komunikacji ma za zadanie zlikwidować dotychczasowe niedostatki komunikacyjne, a także zagwarantować dwustronność przekazu oraz umożliwić pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców.

Podczas spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną z obszaru LGD zidentyfikowano następujące potrzeby w obszarze komunikacji:

- informowania o działaniach realizowanych przez LGD;
- informowanie o celach ogólnych i szczegółowych określonych w LSR;
- informowanie o założeniach PROW 2014-2020;
- informowanie o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR;
- promowanie lokalnych dobrych praktyk w zakresie wdrażania LSR.

Celem strategicznym planu komunikacji jest dotarcie do jak największej grupy potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów przedsięwzięć LSR ze szczegółowymi, wiarygodnymi i aktualnymi informacjami dotyczącą zakresu, warunków i wysokości możliwego wsparcia finansowego.

Cele szczegółowe to:

- wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE,
- okresowe informowanie lokalnych społeczności o stanie realizacji i ewentualnych zmianach LSR,
- edukacja grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR,
- popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów, które otrzymały wsparcie z LSR, w szczególności projektów innowacyjnych,
- prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Jednym z efektów realizacji celu strategicznego i celów szczegółowych planu komunikacji będzie zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku WLGD.

Przewidywane kategorie działań komunikacyjnych obejmują:

- kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne kierowane do ogółu społeczności lokalnej, w tym potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków, promocja efektów wdrażania LSR. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu, spotkania bezpośrednie, różnego typu materiały informacyjne i promocyjne;
- kompleksowe doradztwo dla wnioskodawców (stacjonarne – w biurze LGD i niestacjonarne; szkolenia grupowe i doradztwo indywidualne);
- konferencje – promocja efektów realizacji LSR.

W ramach działań komunikacyjnych będzie wykorzystywany pełen zakres środków przekazu: strony internetowe, środki masowego przekazu, spotkania, szkolenia, materiały informacyjne i promocyjne drukowane i elektroniczne, ankiety.

W procesie komunikacji wyróżnić należy trzy podstawowe grupy docelowe:

- wnioskodawcy (projektodawcy);
- szeroko rozumiani beneficjenci projektów;
- ogół mieszkańców.

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej). Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców oraz mieszkańców. Pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. W przypadku stwierdzenia, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Przewiduje się wśród nich przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzenie badań

ankietowych, a także przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.

Rozdział X Zintegrowanie

1. Opis zgodności i komplementarność ze „Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020”

Cele LSR są zgodne i komplementarne z następującymi celami „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020”:

LSR	Cele „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020”
Cel ogólny 1 Poprawa jakości życia na obszarze działania WLGD Kraina Lasów i Jezior	Cel strategiczny 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa
cel szczegółowy 1.1 Poprawa stanu infrastruktury Krainy Lasów i Jezior	Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich Cel operacyjny 5.5. Zwiększenie dostępności do podstawowych usług publicznych Cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego Cel operacyjny 8.4. Promocja zdrowego stylu życia Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego
cel szczegółowy 1.2 Promocja atrakcyjnego wizerunku Krainy Lasów i Jezior	Cel operacyjny 8.4. Promocja zdrowego stylu życia Cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja
cel szczegółowy 1.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego Krainy Lasów i Jezior	Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich Cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego
Cel ogólny 2 Wzrost poziomu aktywności mieszkańców Krainy Lasów i Jezior	Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia Cel strategiczny 8.

	Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa
cel szczegółowy 2.1. Rozwój gospodarczy Krainy Lasów i Jezioru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców	Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw Cel operacyjny 6.11. Rozwój gospodarki społecznej Cel operacyjny 7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności Cel operacyjny 7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych
cel szczegółowy 2.2. Wzmacnianie kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior	Cel operacyjny 5.2. Rozwój obszarów wiejskich Cel operacyjny 6.7. Doskonalenie kadr gospodarki Cel operacyjny 7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności Cel operacyjny 7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych Cel operacyjny 8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej Cel operacyjny 8.5. Wzmacnianie włączenia społecznego Cel operacyjny 8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego

2. Opis zgodności i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Cele LSR są także zgodne i komplementarne z innymi dokumentami planistycznymi szczebla regionalnego i ponadlokalnego, w tym w pełni spójne z celami strategicznymi strategii poszczególnych gmin członkowskich LGD. Poniżej wykazano zgodność z kluczowymi dokumentami planistycznymi definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie i sektorowo powiązanych z niniejszą LSR - spójność celów strategicznych i operacyjnych LSR z priorytetami, celami i kierunkami interwencji zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych.

dokument	cele i priorytety zbieżne z celami LSR
Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020	Cele strategiczne: 2. Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw 4. Poprawa kompetencji innowacyjnych w cyklu kształcenia i uczeniu się przez całe życie 5. Stymulowanie innowacyjności przez samorządy lokalne II Program strategiczny Innowacyjne przedsiębiorstwa
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 -2020 WRPO 2014+	cele tematyczne: 3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz

	wsparcie mobilności pracowników 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
Strategia Rozwoju Gminy Lipno na lata 2008 - 2017	Cele strategiczne: 1. Infrastruktura i ochrona środowiska 2. Mądre, zdrowe i zamożne społeczeństwo 3. Prężna i wielokierunkowa gospodarka
Strategia Rozwoju Gminy Poniec na lata 2015 -2025	Cele strategiczne i operacyjne: Cel strategiczny 1: Atrakcyjna infrastruktura 2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej Cel strategiczny 2: Zwiększony poziom zaspokojenia potrzeb społecznych 1. Rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla różnych grup społecznych 3. Pobudzenie aktywności i wspieranie integracji społecznej Cel strategiczny 3: Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie środowiska naturalnego, walorów krajobrazowych i kulturowych w celu rozwoju potencjału gminy 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy. 3. Ochrona środowiska oraz walorów przyrodniczych i historycznych Gminy. 4. Rewitalizacja przestrzeni gminnej i odnowa centrów miejscowości. Cel strategiczny 4: Rozwinięta gospodarka lokalna 1. Wspieranie rozwoju nowoczesnego i ekologicznego rolnictwa oraz różnicowania w kierunku działalności pozarolniczej. 2. Promocja postaw innowacyjnych wśród młodzieży i dorosłych poprzez działalność szkoleniową i doradczą, w tym poprzez aktywność szkół. 3. Promocja obszarów aktywności gospodarczej na terenie Gminy oraz terenów przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe. 4. Aktywizacja osób bezrobotnych.
Strategia Rozwoju Gminy Przemęt na lata 2014-2020	Cele ogólne i szczegółowe: 1. Aktywny kapitał ludzki 1.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz wzrost zaangażowania społecznego 1.2. Budowa kapitału społecznego na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego 1.3. Promowanie zdrowego stylu życia i zwiększenie stanu świadomości i kultury zdrowotnej 2. Nowoczesna infrastruktura 2.1. Poprawa jakości infrastruktury drogowej 3. Rozwinięta gospodarka 3.1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej 3.2. Wzrost konkurencyjności produktów i usług na rynku lokalnym

Strategia Rozwoju Gminy Śmigiel na lata 2015 - 2022	Cele strategiczne i operacyjne: I: Kompleksowa rozbudowa infrastruktury technicznej 1. Modernizacja i budowa dróg 8. Budowa infrastruktury wspierającej rekreację i turystykę II : Wysoki poziom usług społecznych 2. Oferta dla ludzi starszych 3. Oferta dla dzieci i młodzieży III : Aktywna ochrona środowiska naturalnego 2. Popularyzacja działań poprawiającą efektywność energetyczną i alternatywne źródła energii oraz realizacja zadań z tego obszaru IV : zorganizowanie bazy systemu oświatowego i kulturalnego 2. Poszerzenie działalności i modernizacja centrum kultury 4. Remonty obiektów zabytkowych oraz modernizacja i rozbudowa otoczenia miejsc zabytkowych V : Aktywizacja działalności gospodarczej 1. Rozwój zakładów drobnej wytwórczości
Strategia Rozwoju Gminy Świąciechowa na lata 2010-2019	Cele strategiczne: 1. Korzystne warunki życia mieszkańców 2. Gmina rozwinięta gospodarczo 3. Zadowolający poziom usług społecznych.

Pozostałe gminy członkowskie WLGD Krainy Lasów i Jezior nie posiadają strategii rozwoju obejmujących lata 2016-2022.

3. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Podejście zintegrowane w ramach LSR i sformułowanych w jej ramach przedsięwzięć przejawia się w następujących aspektach:

Integracja podmiotów różnych sektorów – realizacja kolejnych przedsięwzięć wymaga aktywnego włączenia się podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory; znaczna część przedsięwzięć związaną jest z sieciowaniem podmiotów, koordynowaniem ich działań, tworzeniem wspólnych projektów, prowadzeniem wspólnej, ujednoliconej polityki informacyjnej opartej na danych przekazywanych przez różne podmioty lokalne. Strategia przewiduje realizację zadań przez różne podmioty działające na terenie 12 zrzeszonych gmin. Realizacja Strategii wymaga współpracy podmiotów reprezentujących różne sektory, środowiska i miejscowości. Rozwój regionu wymaga aktywnego działania sektora samorządowego, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych. Każdy podmiot ma przypisane określone zadania do wykonania i tylko pełne współdziałanie pozwoli osiągnąć zamierzone cele i zrealizować wizję i misję WLGD Krainy Lasów i Jezior. Podobne współdziałanie konieczne jest w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. W tym aspekcie szczególnie pożądana jest współpraca wszystkich sektorów, a szczególnie sektora samorządowego i gospodarczego, przy aktywnym współudziale organizacji pozarządowych, promujących przedsiębiorczość na naszym terenie. Powodzenie realizacji każdego z celów uzależnione jest od jak najszerszego uczestnictwa społeczności lokalnej, co wyraża stopień ich zintegrowania. WLGD będzie dążyć do ścisłej współpracy pomiędzy partnerami i koordynacji działań pomiędzy nimi. Rolą WLGD będzie wspieranie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji samorządowych i innych w dążeniu do osiągnięcia celów LSR. Od aktywności partnerów lokalnych zależało będzie osiągnięcie celów LSR oraz rozwój obszaru.

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach LSR zostały zaprojektowane w sposób zapewniający udział wielu różnych podmiotów w ich realizacji. Łatwo to stwierdzić analizując skład grup docelowych dla przedsięwzięć

przewidzianych w strategii. Znajdujemy wśród nich podmioty z sektora publicznego (samorządy lokalne, instytucje kultury, szkoły), podmioty z sektora społecznego (organizacje pozarządowe, grupy nieformalne) oraz podmioty z sektora gospodarczego (przedsiębiorcy, rolnicy). W trakcie realizacji przedsięwzięć poszczególne sektory odniosą wzajemne korzyści ze współpracy w ramach zintegrowanego działania np. sektor publiczny od sektora społecznego może zyskać partnera wspólnych rozwiązań dotyczących płaszczyzny społecznej, entuzjazm i zaangażowanie oraz wsparcie organizacyjne i merytoryczne imprez promocyjnych; natomiast od sektora gospodarczego partnera w realizacji inwestycji. Sektor społeczny od sektora publicznego może zyskać dotacje i wsparcie finansowe, pomoc informacyjno-organizacyjną czy doradztwo prawne; od sektora gospodarczego kapitał, pomoc w realizacji celów statutowych, a sektor gospodarczy od sektora publicznego promocję, pomoc w realizacji planów rozwojowych i kontaktach z instytucjami z otoczenia biznesu; od sektora społecznego współpracę w promowaniu produktów i organizowaniu wystaw, wsparcie kadrowe, promocję.

Integracja obszaru – wśród proponowanych przedsięwzięć preferowane są te, które obejmują swoim zasięgiem cały obszar Krainy Lasów i Jezior; nawet w sytuacji, gdyby charakter pojedynczego projektu ograniczał jego zasięg przestrzennie, powinien on stanowić część większego systemu (np. projekty turystyczne realizowane w ramach szlaków turystycznych, czy też bazy informacyjne prezentujące informacje o konkretnych obiektach czy usługach, ale zawierające analogiczne dane o wszystkich miejscowościach obszaru). Wszystkie przedsięwzięcia będzie cechować wykorzystanie charakterystycznych dla terenu Krainy Lasów i Jezior zasobów lokalnych, dziedzictwa kulturalnego oraz przyrodniczego. Ten aspekt integracyjny odnosi się do zasobów wykorzystywanych w działaniach. Przedsięwzięcia w sposób bezsprzeczny dotyczą miejsc i obiektów stanowiących dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu.

Integracja funkcji – w ramach strategii dąży się do integrowania rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturowym, przestrzennym, gospodarczym; wszystkie te wymiary współzależą od siebie, a realizacja przedsięwzięć w ramach jednego wymiaru sprzyja osiągnięciu celów w innych wymiarach.

Na uwagę zasługuje też postrzeganie procesów rozwoju jako pewnej sekwencji integrującej różne zjawiska, z określonymi przyczynami i skutkami. Przejawia się to w:

- postrzeganiu działalności społecznych, aktywności liderów lokalnych i organizacji pozarządowych jako możliwego źródła dla rozwoju funkcji rynkowych i powstawania nowych podmiotów gospodarczych wykorzystujących lokalne potencjały dla kreowania swojej oferty;
- budowaniu fundamentów pod przyszły rozwój poprzez podejmowanie podstawowych działań edukacyjnych i organizacyjnych.

Wspominając o wymiarze przestrzennym, warto zwrócić uwagę na to, że LSR integruje rozwój Krainy Lasów i Jezior ze swoim otoczeniem. Opracowana LSR nie jest wyrwana z szerszego kontekstu zachodzących procesów zewnętrznych. Wręcz przeciwnie, możliwości rozwoju wynikają zarówno z posiadanych specyficznych potencjałów, jak również z szans w otoczeniu. Uwzględniono dwa główne układy odniesienia:

- układ regionalny – postrzegany jako rynek zbytu na lokalne produkty i usługi, zwłaszcza w kontekście odmienności obszaru od reszty województwa i możliwości rozwijania usług turystycznych i rekreacyjnych;
- układ ponadregionalny i transgraniczny – traktowany jako źródło szans dla przyszłego rozwoju obszaru i tworzenia oferty wspólnie z partnerami z kraju i zagranicy.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów LSR jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. LSR opracowana została w sposób partycypacyjny, w związku z czym warunkiem niezbędnym dla prawidłowej realizacji dokumentu

jest możliwie jak najbardziej aktywny udział mieszkańców w procesie oceny postępów z jej wdrażania, a także ocena sposobu funkcjonowania WLGD.

Monitoring oznacza systematyczne i ciągłe zbieranie, analizę i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania LSR na potrzeby zarządzania oraz bieżącego podejmowania decyzji. Jest on działaniem towarzyszącym procesowi wdrażania dokumentu – pozwala na sprawdzanie poziomu realizacji kierunków interwencji oraz wskazuje na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących. Proces monitoringu ma charakter ciągły.

Ewaluacja jest natomiast działaniem analitycznym, mającym na celu dostarczenie informacji na temat skuteczności podjętych celów i przedsięwzięć. Pozwala ona na zestawienie wyników realizowanej strategii z zaplanowanymi wskaźnikami. Celem ewaluacji jest wykorzystanie doświadczeń płynących z dotychczasowych działań wdrożeniowych do poprawy przyszłych rozwiązań.

Dostarczeniu informacji na podstawie, których Zarząd, Rada i członkowie WLGD mogą systematycznie dowiadywać się o występowaniu rozbieżności w realizacji planów i osiąganiu celów będzie służyć system monitorowania.

Monitorowaniu będą podlegać następujące aspekty działań WLGD:

- monitorowanie realizacji LSR,
- monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne zamierzenia – operacje, działania własne LGD.

Dzięki temu LGD będzie dbać o swoją stabilną sytuację finansową i podejmować działania interwencyjne w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR.

System monitorowania będzie polegać na:

- gromadzeniu danych na podstawie formularzy, wniosków, informacji uzyskanych od podmiotów wdrażających (Samorząd Województwa, ARiMR) o zawartych umowach i wysokości środków wypłacanych beneficjentom na realizację operacji,
- monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- weryfikacji osiągnięcia rzeczywistych rezultatów na podstawie gromadzenia danych dotyczących wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania dla poszczególnych przedsięwzięć,
- dokonywania przeglądu procedur wewnętrznych wdrożenia poszczególnych działań LSR,
- gromadzeniu danych dotyczących wydatkowania środków na funkcjonowanie WLGD, zgodnie z procedurą określoną w umowie z podmiotem wdrażającym.

Sposoby raportowania:

- raporty pisemne i sprawozdania dotyczące realizacji operacji i funkcjonowania WLGD,
- analiza dokumentów merytorycznych i finansowych dostępnych w biurze,
- sprawozdania z wywiadów z beneficjentami.

Ewaluacja służy ocenie sukcesu WLGD i LSR. W ramach ewaluacji dokonuje się oceny odpowiedzialności, skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do założeń.

Przedmiotem ewaluacji będzie:

- identyfikacja i ocena celów LSR,
- identyfikacja i ocena sposobów realizacji celów,
- identyfikacja i ocena zamierzonych i niezamierzonych efektów wdrażania strategii.
- ocena jakości działań towarzyszących realizacji celów strategii

Ewaluacja dostarczy także informacji na temat ilości i jakości zrealizowanych przedsięwzięć, wpływu zrealizowanych operacji/przedsięwzięć na osiągnięcie celów Lokalnej Strategii Rozwoju oraz propozycji zmian w sposobie funkcjonowania WLGD.

Ewaluacja będzie realizowana:

- **ex ante:** dotyczy operacji i działań, które są w fazie planowania i podejmowania decyzji o ich realizacji. Ocena będzie polegała na analizie spodziewanych efektów pod kątem wpływu na osiągnięcie celów w LSR, podobna ocena będzie dotyczyć analiz efektów działań realizowanych w ramach funkcjonowania LGD i projektów współpracy;
- **ex post:** dotyczy oceny działań w minionym okresie z perspektywy realizacji w latach 2016 – 2022. Ewaluacja zostanie wykonana po zakończeniu każdego z etapów wdrażania LSR (po 2018, 2021 i 2023) oraz w okresach rocznych po zakończeniu każdego roku kalendarzowego w zakresie oceny operacji i działań pod kątem efektów i osiągnięcia celów zakładanych w LSR. W trakcie ewaluacji po 3 latach (2018 r.) zostaną zweryfikowane wskaźniki oddziaływania produktu i rezultatu dla przedsięwzięć LSR.
- **Ocena jakości** partnerstwa i sprawności funkcjonowania WLGD. Ewaluacja będzie dotyczyć funkcjonowania biura, funkcjonowania organów WLGD, efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji, sprawności podejmowania decyzji.

Ewaluacja zostanie dokonana za pomocą poniższych mierników i informacji, które będą one dostarczać z punktu widzenia wdrażania i aktualizacji LSR:

- liczba projektów zgłaszanych przez podmioty lokalne w kolejnych okresach wdrażania (poziom wypromowania LSR wśród podmiotów lokalnych, dostosowanie LSR do oczekiwań lokalnych podmiotów);
- jakość merytoryczna i techniczna zgłaszanych projektów (poziom przygotowania lokalnych podmiotów do właściwego opracowywania projektów, określenie głównych trudności wnioskodawców we właściwym przygotowaniu projektów, a co za tym idzie dostosowanie rodzaju udzielanego wsparcia do realnych potrzeb);
- poziom osiągania efektów w ramach realizowanych operacji (weryfikacja tempa i jakości wdrażania operacji, weryfikacja wiarygodności partnerów wdrażających konkretny projekt);
- wartość wkładu własnego podmiotów lokalnych (stopień uaktywnienia finansowych i pozafinansowych potencjałów znajdujących się w dyspozycji beneficjentów);
- proporcja pomiędzy wielkością wsparcia udzielanego podmiotom lokalnym w ramach strategii a ich wkładem własnym (efekty mnożnikowe uzyskiwane w wyniku wdrażania strategii);
- liczba beneficjentów pośrednich i bezpośrednich realizowanych projektów - zakładana i rzeczywista społeczna i gospodarcza rozległość oddziaływania LSR;
- poziom realizacji celów szczegółowych (a co za tym idzie celów ogólnych, na które cele szczegółowe się składają) – stopień zbieżności podejmowanych działań wdrożeniowych z realnymi potrzebami rozwojowymi obszaru wyrażającymi się w celach LSR, określenie tempa zmian na obszarze, określenie skuteczności podejmowanych działań strategicznych;
- efektywność realizacji projektu, czyli stosunek wyniku użytecznego do poniesionych kosztów - określenie efektywności poszczególnych projektów, wnioski na temat warunków efektywności projektów realizowanych w ramach LSR;
- zmiana wewnętrznych uwarunkowań rozwoju obszaru na skutek wdrażania strategii, a w szczególności operacji wynikających ze strategii (badanie, na ile zmianie ulegają siły i słabości

obszaru wskutek realizacji strategii, a co za tym idzie identyfikowanie przesłanek dla aktualizacji strategii oraz zawartych w niej przedsięwzięć);

- szybkość udzielania wsparcia beneficjentom (określenie sprawności funkcjonowania struktur LGD).

Wyniki ewaluacji służyć będą wprowadzaniu zmian aktualizacyjnych w LSR oraz usprawnień w działalności Wielkopolskiej Lokalnej Grupy Działania Kraina Lasów i Jezior.

Sposób dokonywania oceny (ewaluacji) pozwoli na:

- uaktualnianie strategii do potrzeb podmiotów lokalnych i warunków rozwoju obszaru,
- doskonalenia operacji wynikających ze strategii,
- doskonalenia działań techniczno-organizacyjnych na rzecz wdrażania strategii.

Zaproponowana metodologia przeprowadzenia ewaluacji własnej WLGD pozwoli na bezpośrednie powiązanie jej z oceną realizacji celów określonych przez WLGD do osiągnięcia przez realizację LSR i ocena planowanych przedsięwzięć mających doprowadzić do osiągnięcia tych celów.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

LSR jest dokumentem strategicznym, założenia w niej zawarte mają charakter długofalowy, a jej efekty mogą potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, dlatego też należało zbadać już na etapie jej projektowania, czy podlega ona strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Konieczność przeprowadzenia takiej oceny zależy od indywidualnej zawartości dokumentu, zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji oraz ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych na ich terenie przedsięwzięć.

Dlatego też, w odniesieniu do przepisów *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.)*, przeprowadzano analizę LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Podczas tej analizy wzięto pod uwagę:

- charakter działań przewidzianych w LSR, w tym:
  - stopień, w jakim LSR ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć,
  - powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach,
  - przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska,
  - powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska.
- rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, w tym:
  - prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań,
  - prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub trans granicznych,
  - prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.
- cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w tym:
  - obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu,
  - formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

W wyniku przeprowadzonej analizy WLGD stwierdziło, że realizacja celów i działań LSR dla obszaru 12 gmin członkowskich **nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko**. LSR charakteryzuje się dużym stopniem ogólności, określa cele i kierunku rozwoju, nie przesądza jednak o lokalizacji poszczególnych operacji i nie precyzuje konkretnych rozwiązań technicznych stosowanych przy ich realizacji. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jak również realizacja jej postanowień nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na formy ochrony przyrody zlokalizowane na terenie obszaru WLGD. W związku z czym LSR **nie wymaga** przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*.

Brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nie zwalnia poszczególnych beneficjentów z przeprowadzenia procedur dotyczących oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i/lub obszar Natura 2000 zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli taka konieczność wyniknie na etapie konkretyzowania działań inwestycyjnych.

Załączniki do LSR:

1. Procedura aktualizacji LSR
2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu
3. Plan działania
4. Budżet LSR
5. Plan komunikacji

Procedura aktualizacji LSR

1. Propozycje zmiany poszczególnych zapisów LSR mogą składać: członkowie Zarządu, Dyrektor Biura WLGD, Komisja Rewizyjna, Rada WLGD oraz grupa co najmniej 5 członków WLGD. Podmioty te zgłaszają propozycję zmian wraz z uzasadnieniem.
2. Zarząd WLGD na najbliższym posiedzeniu wyraża opinię na temat zgłoszonych propozycji i w przypadku stwierdzenia zasadności zmian poddaje je pod konsultacje społeczne (co najmniej poprzez zamieszczenie zmienianych części LSR wraz z uzasadnieniem na stronie internetowej LGD).
3. Po przeprowadzeniu konsultacji Zarząd ostatecznie formułuje treść zmiany oraz przyjmuje ją w drodze uchwały.
4. Jeżeli potrzeba zmiany LSR wynika z wezwań lub zaleceń Samorządu Województwa to Zarząd może odstąpić od przeprowadzenia konsultacji społecznych.
5. Następnie Zarząd występuje do Samorządu Województwa o akceptację zmian.

Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Monitoring w procesie wdrażania LSR				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro WLGD	ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, dokumentacja biura WLGD monitoring operacyjny (wizje lokalne na miejscu realizacji operacji)	na bieżąco, podsumowanie po zakończeniu etapu wdrażania LSR (2018, 2021, 2023)	Stopień realizacji wskaźników oraz zgodność osiąganych wskaźników z planem działania
Budżet LSR	Rada WLGD	dokumentacja biura WLGD informacje od instytucji wdrażających	na bieżąco, podsumowanie po zakończeniu etapu wdrażania LSR (2018, 2021, 2023)	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Harmonogram ogłaszania konkursów	Rada i Biuro WLGD	dokumentacja biura WLGD	na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem
Poziom doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD	Rada i Biuro WLGD	dokumentacja biura WLGD opinie: Dyrektora biura WLGD, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, wnioskodawców	na bieżąco, podsumowanie na koniec każdego okresu kalendarzowego	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
Ewaluacja w procesie wdrażania LSR				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Realizacja celów, przedsięwzięć i wskaźników określonych w LSR	Rada i Biuro WLGD	ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, dokumentacja biura LGD, monitoring operacyjny (wizje lokalne na miejscu realizacji operacji)	po zakończeniu etapu wdrażania LSR (2018, 2021, 2023)	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; określenie stopnia realizacji poszczególnych celów
Budżet LSR	Rada i Biuro WLGD	dokumentacja biura LGD informacje od instytucji wdrażających	po zakończeniu etapu wdrażania LSR (2018, 2021, 2023)	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania

Procedury i kryteria oceny projektów	Rada i Biuro WLGD	dokumentacja biura WLGD, ankiety ewaluacyjne	ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego	użyteczność i adekwatność stosowanych procedur i kryteriów oceny projektów do celów LSR
Harmonogram ogłaszania konkursów	Rada i Biuro WLGD	dokumentacja biura LGD	Ocena dokonywana corocznie w pierwszym kwartale roku kolejnego	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Rada WLGD	ankiety ewaluacyjne, sprawozdania beneficjentów, dokumentacja biura LGD monitoring operacyjny (wizje lokalne na miejscu realizacji operacji)	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Rada i Biuro WLGD	ankiety ewaluacyjne, dokumentacja biura LGD opinie: Dyrektora biura LGD, Zarządu, Komisji Rewizyjnej,	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez WLGD, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR

Plan działania

CEL OGÓLNY nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie		
Cel szczegółowy nr 1														
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	20 szt.	59	1 319 164,45 €	0 szt.	59	0	14 szt.	100	600 059,93 €	34	1 919 224,38 €	PROW	Realizacja LSR
	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	7,00 km	100		0 km	100		0 km	100		7,00			
	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	0,40 km	100		0 km	100		0 km	100		0,40			
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	6 szt.	46		0 szt.	46		7 szt.	100		13			
Przedsięwzięcie 1.1.2	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	5 szt.	100	733 275,62 €	0 szt.	100	0	0 szt.	100	0	5	733 275,62 €	PROW	Realizacja LSR
	Liczba utworzonych miejsc pracy	1 et.	100		0 et.	100		0 et.	100		1			
	Liczba utrzymanych miejsc pracy	4 et.	100		0 et.	100		0 et.	100		4			
Razem cel szczegółowy 1				2 052 440,07 €			0 €			600 059,93 €		2 652 500 €		
Cel szczegółowy nr 2														

Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba wydarzeń/imprez	0 szt.	0	0	0 szt.	0	0	6 szt.	100	75 000 €	6	75 000 €	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2.2	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0 szt.	0	0	0 szt.	0	0	6 szt.	100	75 000 €	6	75 000 €	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2.3	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	25	25 000 €	0 szt.	25	0	3 szt.	100	162 500 €	4	187 500 €	PROW	Projekty współpracy
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	1 szt.	25		0 szt.	25		3 szt.	100		4			
Razem cel szczegółowy 2				25 000 €			0 €			312 500 €		337 500 €		
Cel szczegółowy nr 3														
Przedsięwzięcie 1.3.1	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	0 szt.	0	0	0 szt.	0	0	5 szt.	100	150 000 €	5	150 000 €	PROW	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	0 szt.	0		0 szt.	0		5 szt.	100		5			
	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	0 szt.	0		0 szt.	0		5 szt.	100		5			

Razem cel szczegółowy 3		0		0		150 000 €		150 000 €		
Razem cel ogólny 1		2 077 440,07 €		0		1 062 559,93 €		3 140 000 €		

CEL OGÓLNY nr 2	Lata		2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie			
Cel szczegółowy nr 1															
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	11 szt.	13	116 052,97 €	30 szt.	36	297 547,26 €	42 szt.	100	624 284,59 €	83	1 037 884,81 €	PROW	Realizacja LSR	
	Liczba utworzonych miejsc pracy	11 szt.	13		30 szt.	36		42 szt.	100		83				
Przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8 szt.	29	160 257,20 €	12 szt.	71	149 840,49 €	8 szt.	100	277 017,50 €	28	587 115,19 €	PROW	Realizacja LSR	
	Liczba utworzonych miejsc pracy	9 szt.	32		11 szt.	71		8 szt.	100		28				
Razem cel szczegółowy 1				276 310,17 €			447 387,75 €			901 302,09 €		1 625 000 €			
Razem cel ogólny 2				276 310,17 €			447 387,75 €			901 302,09 €		1 625 000 €			
Razem LSR				2 353 750,24 €			447 387,75 €			1 963 862,01 €		4 765 000 €			

Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW	% budżetu poddziałania Realizacja LSR
	2 358 275,62 € 51,52

Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe	
	PROW	Razem
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	4 577 500 €	4 577 500 €
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	187 500 €	187 500 €
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	612 500 €	612 500 €
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	50 000 €	50 000 €
Razem	5 427 500 €	5 427 500 €

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 272 600 €	727 400 €	<del></del>	2 000 000 €
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 640 063,25 €	<del></del>	937 436,75 €	2 577 500 €
Razem	2 912 663,25 €	727 400 €	937 436,75 €	4 577 500 €

Plan komunikacji

Termin	Cel	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki/narzędzia komunikacji	Wskaźniki	Planowane efekty
II półrocze 2016-2019	- wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE - okresowe informowanie lokalnych społeczności o stanie realizacji i ewentualnych zmianach LSR, - edukacja grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR, - popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów, które otrzymały wsparcie z LSR, w szczególności projektów innowacyjnych, - prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.	-kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne LGD oraz LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków, promocja efektów wdrażania LSR. -kompleksowe doradztwo dla wnioskodawców -konferencje	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i potencjalni uczestnicy planowanych działań i projektów, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych	- informacje umieszczone na stronie internetowej - newsletter - mailing, - kampania reklamowa w lokalnych mediach, - spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców LGD - szkolenia dla potencjalnych i faktycznych beneficjentów - drukowane lub elektroniczne materiały informacyjno - promocyjne, - wydarzenia promocyjne	-liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych - liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych - liczba uczestników szkoleń -liczba wydawnictw - liczba zorganizowanych wydarzeń informacyjno-promocyjnych oraz konferencji	-wzrost liczby mieszkańców informowanych o działaniach LGD i założeniach LSR -wzrost partycypacji lokalnej społeczności w realizacji LSR. -wzrost poziomu zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR wśród mieszkańców, a zwłaszcza osób pochodzących z grup defaworyzowanych
II półrocze 2017	włączenie mieszkańców w proces wdrażania oraz monitoringu i ewaluacji LSR oraz uzyskanie informacji zwrotnej nt. prowadzonych działań	-badanie ankietowe	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i	- ankieta elektroniczna	- liczba ankiet	uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej satysfakcji wnioskodawców z trafności sposobu i jakości prezentowania

			potencjalni uczestnicy planowanych działań i projektów, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych			informacji i doboru prowadzonych działań komunikacyjnych i środków przekazu
II półrocze 2016-2019	wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE	-kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne LGD oraz LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków, promocja efektów wdrażania LSR. -kompleksowe doradztwo dla wnioskodawców I szkolenia nt. zasad aplikowania zgodnie z regulaminem konkursów w ramach LSR	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i potencjalni uczestnicy szkoleń, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych	- informacje umieszczane na stronie internetowej - newsletter - mailing, - kampania reklamowa w lokalnych mediach, - spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców LGD - szkolenia dla potencjalnych i faktycznych beneficjentów - drukowane lub elektroniczne materiały informacyjno - promocyjne, - wydarzenia promocyjne	-liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych - liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych - liczba uczestników szkoleń	-informowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach realizacji i składania wniosków na operacje w ramach LSR -podnoszenie wiedzy ogłoszonych naborów wniosków -szkolenia z przygotowania wniosków aplikacyjnych

I półrocze 2017-2019	monitoring w zakresie skuteczności informowania nt. wdrażania LSR i realizowanych operacji	-badanie ankietowe	-wnioskodawcy -uczestnicy szkoleń	- Ankieta skierowana drogą elektroniczną na adresy e-mail wnioskodawców i uczestników szkoleń	- liczba wysłanych ankiet	uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej satysfakcji wnioskodawców otrzymywanego wsparcia i doradztwa w przygotowywaniu wniosków
I półrocze 2019- II półrocze 2019	- popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów, które otrzymały wsparcie z LSR, w szczególności projektów innowacyjnych, - prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.	-kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne LGD oraz LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków, promocja efektów wdrażania LSR. -konferencje	-mieszkańcy -beneficjenci pomocy	- informacje umieszczane na stronie internetowej - newsletter - mailing, - kampania reklamowa w lokalnych mediach, - spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców LGD - drukowane lub elektroniczne materiały informacyjno-promocyjne, - wydarzenia promocyjne -konferencje	-liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych - liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych -liczba wydawnictw - liczba zorganizowanych wydarzeń informacyjno-promocyjnych oraz konferencji	-wzrost wiedzy społeczności lokalnej nt. realizowanych projektów -podwyższenie świadomości nt. działalności LGD -pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR -wzrost liczby mieszkańców rozpoznających LGD -wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane
2020-2022	- wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE - edukacja grup docelowych	kompleksowe doradztwo dla wnioskodawców	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i potencjalni	- indywidualne doradztwo z osobami zainteresowanymi, przeprowadzone przez pracowników LGD - informacje umieszczane na stronie internetowej	- liczba osób, którym udzielono doradztwa - liczba informacji umieszczonych na stronie internetowej - liczba wysłanych maili	- wzrost liczby mieszkańców informowanych o działaniach LGD i założeniach LSR - wzrost partycypacji lokalnej społeczności w realizacji LSR. - wzrost poziomu

	włączonych w proces wdrażania LSR,		uczestnicy planowanych działań i projektów, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych	(newsletter) - mailing, - spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców LGD	- liczba przeprowadzonych spotkań	zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR wśród mieszkańców, a zwłaszcza osób pochodzących z grup defaworyzowanych - informowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach realizacji i składania wniosków na operacje w ramach LSR
2020-2022	- wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE - okresowe informowanie lokalnych społeczności o stanie realizacji i ewentualnych zmianach LSR, - edukacja grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR,	szkolenia nt. zasad aplikowania zgodnie z regulaminem konkursów w ramach LSR	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i potencjalni uczestnicy szkoleń, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych	- szkolenia dla potencjalnych i faktycznych beneficjentów	- liczba przeprowadzonych szkoleń	- informowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach realizacji i składania wniosków na operacje w ramach LSR - podnoszenie wiedzy potencjalnych wnioskodawców
2020-2022	- okresowe informowanie lokalnych społeczności o stanie realizacji i ewentualnych zmianach LSR, - edukacja grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR, - popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów, które otrzymały wsparcie z	kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne LGD oraz LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków, promocja efektów	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci (faktyczni i potencjalni) - faktyczni i potencjalni uczestnicy planowanych działań i projektów,	- kampania reklamowa w lokalnych mediach,	- liczba rozpowszechnionych artykułów i innych publikacji	- wzrost liczby mieszkańców informowanych o działaniach LGD i założeniach LSR - wzrost poziomu zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR wśród mieszkańców, a zwłaszcza osób pochodzących z grup defaworyzowanych - informowanie potencjalnych

	LSR, w szczególności projektów innowacyjnych, - prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.	wdrażania LSR.	zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych			wnioskodawców o możliwościach realizacji i składania wniosków na operacje w ramach LSR - wzrost wiedzy społeczności lokalnej nt. realizowanych projektów - podwyższenie świadomości nt. działalności LGD - pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR - wzrost liczby mieszkańców rozpoznających LGD - wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane
2020-2022	- włączenie mieszkańców w proces wdrażania oraz monitoringu i ewaluacji LSR oraz uzyskanie informacji zwrotnej nt. prowadzonych działań - monitoring w zakresie skuteczności informowania nt. wdrażania LSR i realizowanych operacji	badania ankietowe	- mieszkańcy obszaru LGD - beneficjenci - uczestnicy działań i projektów, zwłaszcza osoby z grup defaworyzowanych	- ankietę elektroniczną	- liczba przeprowadzonych badań	Uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej satysfakcji wnioskodawców z trafności sposobu i jakości prezentowania informacji i doboru prowadzonych działań komunikacyjnych i środków przekazu oraz otrzymywanego wsparcia i doradztwa w przygotowywaniu wniosków

Opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych:

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej). Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych

o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców oraz mieszkańców. Pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. W przypadku stwierdzenia, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądaných efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Przewiduje się wśród nich przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzenie badań ankietowych, a także przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.

Budżet przewidziany na działania komunikacyjne – 100.000 zł